



TERVEYDEN JA  
HYVINVOINNIN LAITOS

Kirsi-Marja Lehtelä  
Katri Hannikainen-Ingman  
Susanna Mukkila  
Timo M. Kauppinen  
Pasi Moisio

# Vuoden 2016 talousarvion vaikutukset perusturvaan

TYÖPAPERI

**TYÖPAPERI 5/2016**

Kirsi-Marja Lehtelä, Katri Hannikainen-Ingman, Susanna Mukkila,  
Timo M. Kauppinen, Pasi Moisio

# **Vuoden 2016 talousarvion vaikutukset perusturvaan**



TERVEYDEN JA  
HYVINVOINNIN LAITOS

© Kirjoittajat ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-302-629-2(verkkajulkaisu)  
ISSN 2323-363X (verkkajulkaisu)  
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-629-2>

Helsinki, 2016

## Lukijalle

Pääministeri Juha Sipilän hallitus aloitti toimintansa kesäkuussa 2015, joten raportissa arvioitavana oleva valtion budjetti on uuden hallitusohjelman pohjalta tehty ensimmäinen linjaus. Samaan aikaan kun hallitus antoi eduskunnalle esityksen vuoden 2016 talousarvioksi, julkaisi se myös Julkisen talouden suunnitelman vuosille 2016–2019. Suunnitelman yksi keskeinen tavoite kehyskaudella on, että sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan määrärahataso kehyskauden lopussa on vuoden 2016 tasolla. Toinen kehyskauden keskeinen muutos on perustoimeentulotuen siirtäminen kunnilta Kansaneläkelaitokselle vuoden 2017 alusta alkaen, edellisellä hallituskaudella hyväksytyn rakennepoliittisen ohjelman päätöksen mukaisesti.

Käsillä oleva raportti on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen neljäs kooste lajissaan. Sen tarkoitus on tukea joka neljäs vuosi tehtävää lakisääteistä perusturvan riittävyyden arviointia. Seuraavassa tarkastellaan hyväksytyn talousarvion vuonna 2016 voimaan tulevien muutosten vaikutuksia perusturvaan ja pienituloisten toimeentuloon. Raportti poikkeaa edeltäjistään siinä, että tarkasteluun on otettu mukaan sekä talousarvion tulonjakovaikutusten että sukupuolivaikutusten arviointi. Arvio kattaa sukupuolten tasa-arvon kannalta niiden etuuksien tarkastelun, jonka tilastoaineisto mahdollistaa. Lisäksi arvio sisältää perusturvan varassa olevien tilastollisen tarkastelun.

Talousarvioesitykset saavat aina sangen suurta huomiota jo julkistamisvaiheessa ja ovat eduskuntakäsittelyn aikana perinpohjaisen julkisen keskustelun kohteena. Viime vuosina on esiintynyt tarvetta talousarvioesityksen hyväksymisen jälkeenkin peilata hallitusohjelman linjauksia ja valtion budjetin kautta tapahtuvien tulonsiirtojen kokonaisvaikutusta perusturvaan. Tämän raportin tarkoitus on vastata tähän tarpeeseen ja palvella päätöksentekijöitä, tutkijoita ja tiedotusvälineitä sekä tukea talousarvio- ja kehysmenettelyprosesseja.

Haluamme kiittää Pertti Honkasta, Olli Kärkkäistä, Jussi Tervolaa ja Veli-Matti Törmälehtoa arvokkaasta avusta.

Helsingissä 3.3.2016

Kirsi-Marja Lehtelä  
Katri Hannikainen-Ingman  
Susanna Mukkila  
Timo M. Kauppinen  
Pasi Moisio

Sosiaalipolitiikan tutkimusyksikkö  
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

## Tiivistelmä

Kirsi-Marja Lehtelä, Katri Hannikainen-Ingman, Susanna Mikkilä, Timo M. Kauppinen, Pasi Moisio. Vuoden 2016 talousarvion vaikutukset perusturvaan. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpäperi 5/2016. 47 sivua. Helsinki 2016.

ISBN 978-952-302-629-2 (verkkojulkaisu)

Hallitusohjelman mukaisesti indeksikorotukset jäädytetään 2015–2019. Vuonna 2015 inflaatio oli negatiivinen ja vuoden 2016 alussa tehtiin ensimmäistä kertaa negatiivinen 0,4 prosentin indeksitarkistus. Toimeentulotuen perusosaan tehtiin negatiivista indeksitarkastusta vastaava tasokorotus, samoin takuueläkkeeseen tehtiin 20 euron tasokorotus. Asumistukien ja opintotuen asumislisän vuokratot jäädytettiin vuoden 2015 tasolle. Lapsilisän ja opintotuen indeksisidonnaisuus poistettiin, niiden oltua sidottuna indeksiin vasta pari vuotta.

Vuodesta 2015 vuoteen 2016 perusturvan varassa olevien yksinasuvien reaalitulot kasvoivat 1-2 prosenttia, mutta asumiskustannusten jälkeen tarkasteltuna tulot laskivat takuueläkettä saavia lukuun ottamatta. Keski- ja pienipalkkaisten yksinasuvien reaalitulot pysyivät samana tai laskivat hieman, sekä ennen että jälkeen asumismenojen tarkastelun. Vuokrien ennakoidaan nousevan enemmän kuin hintojen ja ansioiden vuonna 2016, mikä selittää tulojen laskua asumismenojen jälkeen tarkasteltuna. Takuueläkkeen ja toimeentulotuen perusosan korotukset selittävät perusturvan varassa olevien reaalitulojen pientä kasvua ennen asumismenoja.

Vuonna 2016 yksinasuvan työttömän perusturvan varassa olevan käytettävissä olevat tulot ovat noin 43 prosenttia, takuueläkettä saavan 49 prosenttia ja pienipalkkaisten 63 prosenttia keskipalkkaisten kotitalouden tuloihin verrattuna. Asumismenojen jälkeisillä tuloilla tarkasteltuna yksinasuvan työttömän perusturvan varassa elävän tulot ovat 26 prosenttia, takuueläkkeellä elävän 34 prosenttia ja pienipalkkaisten palkansaajan 53 prosenttia keskipalkkaisten kotitalouden vastaavista tuloista.

Työttömän perusturvan varassa elävät ja vuokralla asuvat ovat perhetyypistä riippumatta laskennallisesti oikeutettuja noin 50–120 euron suuruiseen toimeentulotukeen, jolla käytännössä täydennetään asumistukea. Perusturvan varassa olevista vuokralla asuvista kotitalouksista ainoastaan takuueläkettä saavat eivät ole lähtökohtaisesti oikeutettuja toimeentulotukeen. Tätä selittää takuueläkkeen ja eläkkeensaajien asumistuen korkeampi taso verrattuna muihin perusturvaetuuksiin ja yleiseen asumistukeen. Asumiskustannuksia korvataan toimeentulotuella esimerkkilaskelmien perusteella entistä enemmän.

Vuoden 2016 verotus- ja etuuslainsäädännön muutokset eivät vaikuta pienituloisuusasteeseen, mutta muutokset pienentävät hieman tuloeroja Gini-kertoimella tarkasteltuna. Sen sijaan vuosina 2012–2015 tehdyt etuus- ja verotuslainsäädännön muutokset ovat pienentäneet selvästi sekä tuloeroja että pienituloisuusastetta. Pienituloisuusastetta on alentanut eniten vuoden 2015 asumistukiuudistus. Vuosien 2012–2015 verotus- ja etuuslainsäädännön muutokset ovat alentaneet enemmän naisten pienituloisuusastetta kuin miesten. Sen sijaan vuoden 2016 talousarvion muutokset näyttävät lisäävän naisten pienituloisuusastetta, mutta alentavan miesten. Vuoden 2016 talousarvion verotus- ja etuuslainsäädännön sukupuolivaikutukset ovat kuitenkin sangen pienet.

Perusturvaetuuksista asumisen tuet, toimeentulotuki ja työmarkkinatuki kohdentuvat voimakkaimmin pienituloisille kotitalouksille. Vähiten pienituloisiin kotitalouksiin kohdentuvat sairaus- ja vanhempainpäivärahat ja lapsilisät, mutta niiden merkitys pienituloisten kotitalouksien tuloihin on selvästi suurempi kuin muilla kotitalouksilla.

Kokonaan perusturvan varassa oli 231 000 henkilöä vuonna 2014 ja heidän määränsä on kasvanut lähes viidenneksen vuodesta 2011. Kokonaan perusturvan varassa olevien pääasiallisena tulonlähteenä oli 42 prosentilla työttömän peruspäiväraha tai työmarkkinatuki. Vuodesta 2011 työttömyysturvaetuuden osuus

pääasiallisena tulonlähteenä on kasvanut. Kokonaan perusturvan varassa olevista suurin osa on nuoria. 18–29-vuotiaita on 28 prosenttia kokonaan perusturvan varassa olevista ja 65 vuotta täyttäneitä 5 prosenttia.

Avainsanat: sosiaaliturva; perusturva; vähimmäisturva; toimeentuloturva; sosiaalietuudet; sukupuolivaikutukset.

## Sisällys

|   |    |
|---|----|
| Lukijalle .....   | 3  |
| Tiivistelmä .....   | 4  |
| 1 Johdanto .....  | 7  |
| 2 Talousarvion muutokset perusturvaan .....   | 9  |
| 2.1 Lainsäädännön muutokset ja indeksitarkistusten vaikutukset etuuksiin .....      | 9  |
| Indeksitarkistukset .....   | 9  |
| Takuueläke .....  | 9  |
| Työeläketurva .....   | 9  |
| Työttömyysturvan muutokset .....  | 9  |
| Lapsiperheiden tukeminen .....  | 9  |
| Opintotuki .....  | 10 |
| Asumistuet .....  | 10 |
| Toimeentulotuki .....   | 11 |
| Verotuksen muutokset .....  | 11 |
| Sairausvakuutuskorvausten ja sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen muutokset ..... | 12 |
| 3 Esimerkkilaskelmia kotitalouksien tulonmuodostuksesta 2016 .....                  | 13 |
| 3.1 Esimerkkilaskelmien taustaoletukset .....                                       | 13 |
| 3.2 Perusturvaetuuksien ja toimeentulotuen perusosan kehitys 2007–2016 .....        | 15 |
| 3.3 Työmarkkinatuen tai peruspäivärahan saaja .....                                 | 16 |
| 3.4 Takuueläkkeen saaja .....   | 17 |
| 3.5 Sairaus- tai vanhempainpäivärahan saaja .....                                   | 18 |
| 3.6 Leskeneläkkeen saaja .....  | 19 |
| 3.7 Opintotuen saaja .....  | 20 |
| 3.8 Kotihoidon tuen saaja .....   | 22 |
| 3.9 Ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan saaja .....                               | 23 |
| 3.10 Työeläkkeen saaja .....  | 24 |
| 3.11 Pienipalkkainen kotitalous .....   | 26 |
| 3.12 Keskipalkkainen kotitalous .....   | 27 |
| 4 Esimerkkilaskelmien kotitalouksien tulojen kehitys 2012–2016 .....                | 28 |
| 4.1 Tulojen kehitys suhteessa hintoihin ja keskipalkkoihin .....                    | 28 |
| 4.2 Laskennallisen toimeentulotuen kehitys esimerkkiperheissä .....                 | 32 |
| 5 Talousarvion tulonjakovaikutukset .....   | 34 |
| 5.1 Vaikutukset tuloeroihin ja pienituloisuusasteeseen .....                        | 34 |
| 5.2 Tulonjakovaikutukset sukupuolen mukaan .....                                    | 35 |
| 6 Perusturvan varassa olevien määrä ja asema tulonjaossa .....                      | 38 |
| 7 Yhteenveto .....  | 43 |
| Lähteet .....   | 45 |
| Liitteet .....  | 46 |

# 1 Johdanto

Valtion talousarvioon sisältyy useita verotukseen, etuuksiin ja palvelumaksuihin liittyviä muutoksia, jotka vaikuttavat perusturvan varassa elävien ja pienituloisten kotitalouksien toimeentuloon ja selviytymiseen. Talousarvio siihen liittyvine budjettilakeineen on keskeinen sosiaalipoliittinen väline, jolla vaikutetaan köyhyyteen ja syrjäytymiseen yhteiskunnassa. Perusturvan ja pienituloisten toimeentulon kannalta keskeisimmät esitykset ovat sosiaali- ja terveystieteiden hallinnonalaan kuuluvan talousarvion pääluokassa 33. Kyseessä ovat lähinnä seuraavat menoerät: työttömyysturva-etuudet, sairausvakuutus-etuudet, eläketurva, perhe-etuudet, asumistuet, veroluonteiset maksut ja toimeentulotuki. Edellä mainittujen etuuksien lisäksi myös opintotukeen liittyvä sääntely vaikuttaa pienituloisuuteen.

Vuoden 2016 talousarvion valmistelu käynnistyi tilanteessa, jossa taloudellisen kasvun näkymät olivat erittäin epäsuotuisat. Tilannetta verrattiin jopa 1990-luvun lama-ajan tilanteeseen. Kahden vuosikymmenen takainen taloudellinen tilanne oli kuitenkin joissain suhteissa huomattavasti vuoden 2015 tilannetta vakavampi lukuun ottamatta valtion velkaantumista. Julkisyhteisöjen EDP-velan suhde BKT:stä oli 1990-luvulla korkeimmillaan vuonna 1994, jolloin se oli 56 prosenttia; vuonna 2014 se oli 59 prosenttia suhteessa BKT:stä. Vuoden 2015 tilanteen ja 1990-luvun lamavuosien suurin ero lienee työllisyydessä ja työttömyydessä. 1990-luvun syvimpinä lamavuosina työttömyysaste nousi jopa 18 prosenttiin ja työllisyysaste laski 60 prosenttiin. Nykyisen pitkittyneen taantuman aikana työttömyysaste on noussut hitaasti 9 prosenttiin, ja työllisyysaste vajonnut 68 prosenttiin.

Toinen merkittävä ero 1990-luvun ja nykytilanteen välillä on ollut BKT:n volyymin muutos, joka oltuaan laman ensimmäisenä vuonna negatiivinen, alkoi tuntuvasti kasvaa vuodesta 1994 alkaen. Tilanne 2000-luvulla on ollut toisenlainen BKT:n volyymin muutoksen ollessa negatiivinen jopa useampana vuotena. Tästä syystä nyt arvioitavan talousarvion valmistelussa ei ole voitu luottaa myönteisiin talouskasvun näkymiin kuten edellisen lamakauden aikana saatettiin tehdä.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelmassa painopisteessä ovat julkisen velkaantumisen taittaminen, vientiyritysten kilpailukykyyn parantaminen ja yleisemminkin yrittäjyyden edellytysten tukeminen. Tämä linjaus on yhdenmukainen sen kanssa, että hallitus otti tavoitteekseen työmarkkinoiden ja työelämän uudistamisen markkinaehtoisesti. Valmistelu käynnistettiin muun muassa ansiosidonnaisen työttömyysturvan ehtojen sekä työn vastaanottovelvoitteen osalta. Tavoitteeksi asetettiin myös yksikkötyökustannusten pienentäminen ja paikallisen sopimisen edistäminen. Julkisten menojen tasapainottamista tavoitellaan jälleen sosiaaliturvamenojen leikkaamalla, samalla tapaa kuin 1990-luvulla. Sipilän hallituksen linjaus eroaa kuitenkin esimerkiksi pääministeri Paavo Lipposen I hallituksen linjauksista nimenomaan markkinaehtoisuudessaan. Lipposen hallitus sovelsi työssäoloehdojen tiukennuksen ohella aktiivista työmarkkina- ja työvoimapolitiikkaa, jossa julkisen vallan aktiivisella osallistumisella työmarkkinoille oli painavampi rooli.

Lipposen hallitus korosti aktiiviseen työvoimapolitiikkaan nivoutuvaa aktiivista ja kannustavaa sosiaalipolitiikkaa, Sipilän hallitus korostaa osallistavan sosiaalipolitiikan merkitystä. Sinänsä aktiivisen ja osallistavan sosiaalipolitiikan eroa ei voida pitää merkittävänä, sillä molemmat linjaukset korostavat kuitenkin ihmisen omaa vastuuta, aktiivisuutta ja elämänhallintaa. Keskeisin ero näiden kahden hallituksen välillä on näkemys työelämän uudistamisen keinoista ja käytännöistä.

Seuraavassa tarkastellaan hyväksytyn talousarvion vuonna 2016 voimaan tulevien muutosten vaikutuksia perusturvaan ja pienituloisten toimeentuloon. Raportin rakenne noudattaa aikaisempia arvioita. Aluksi käydään läpi pienituloisten kotitalouksien toimeentuloon vaikuttavat etuuksien, verotuksen ja asiakasmaksujen muutokset 2016. Tämän jälkeen tarkastellaan näiden vaikutuksia pienituloisten kotitalouksien tuloihin ja



tulonmuodostukseen esimerkkilaskelmien avulla. Arviointia on nyt laajennettu aikaisempiin raportteihin verrattuna ottamalla tarkasteluun mukaan tulonjako- ja sukupuolivaikutusten arviointi sekä perusturvan varassa olevien tilastollinen tarkastelu. Lainsäädännön muutosten tulonjakovaikutusten arvioinnissa sekä esimerkkilaskelmissa on käytetty apuna Tilastokeskuksen ja Kelan tutkimusosaston ylläpitämää SISU-mikrosimulointimallia. Mikrosimuloinnissa sovelletaan lainsäädäntöä vastaavia laskentasääntöjä yksilötason aineistoon.

## 2 Talousarvion muutokset perusturvaan

### 2.1 Lainsäädännön muutokset ja indeksitarkistusten vaikutukset etuuksiin

#### Indeksitarkistukset

Kansaneläkelaitos vahvistaa vuosittain kansaneläkeindeksin, jolla tarkistetaan siihen sidotut etuudet. Vuoden 2016 alusta kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia tarkistettiin alaspäin elinkustannusindeksin alenemisen vuoksi 0,4 prosenttia. Indeksitarkistettuja etuuksia ovat kansaneläke, perhe-eläke, sairausvakuutuksen vähimmäismääräiset päivärahat, eli sairaus-, äitiys-, isyys- ja vanhempainpäiväraha, lastenhoidon tuet eli kotihoidon tuki, yksityisen hoidon tuki ja osittainen hoitoraha, työttömän peruspäiväraha, työmarkkinatuki sekä vammaisetuudet.

#### Takuueläke

Takuueläkkeen tarkoituksena on turvata Suomessa asuvan eläkkeensaajan toimeentuloa, jos hänen eläkkeensä eivät muuten riitä kohtuulliseen toimeentuloon. Takuueläkkeen suuruuteen vaikuttavat kaikki muut eläkkeet, joita eläkkeensaaja saa Suomesta ja ulkomailta. Täyden takuueläkkeen saavat vain ne, joilla ei ole mitään muita eläkkeitä. Muut eläkkeet vähennetään takuueläkkeen täydestä määrästä. Takuueläkkeen määrästä säädetään takuueläkkeestä annetussa laissa ja takuueläke tarkistetaan ilman hakemusta vuosittain tammikuun alusta kansaneläkeindeksillä elinkustannusten nousua vastaavasti. Vuonna 2015 takuueläkelain 8 §:n mukainen takuueläkkeen määrä oli 746,57 euroa kuukaudessa. Vuonna 2016 sen määrään tehtiin 20 euron tasokorotus.

#### Työeläketurva

Vuoden 2016 palkkakertoimeksi vahvistettiin 1,373. Vuoteen 2015 verrattuna palkkakerroin nousee hieman yli 0,7 prosenttia. Palkkakerrointa käytetään tulevan työeläkkeen laskennassa. Sillä tarkistetaan vuosiansiot eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Palkkakertoimessa ansiotason muutoksen osuus on 80 prosenttia ja hintojen muutoksen 20 prosenttia. Vuonna 2016 työeläkeindeksi on 2519. Työeläkeindeksi pysyy samana kuin vuonna 2015, joten työeläkeindeksiin sidotut etuudet eivät nouse lainkaan kuluvaan vuoteen verrattuna. Työeläkeindeksillä tarkistetaan maksussa olevat työeläkkeet. Työeläkeindeksiä laskettaessa palkkojen muutoksen osuus on 20 prosenttia ja hintojen muutoksen 80 prosenttia.

#### Työttömyysturvan muutokset

Vuorotteluvapaan tarkoituksena on edistää lyhytkestoisen työstä poissaolon avulla työntekijän työssä jaksamista ja parantaa samalla työttömänä työnhakijana olevan henkilön työllistymisedellytyksiä määräaikaisten työkokemuksen kautta. Vuoden 2016 alusta alkaen vuorotteluvapaan työhistoriaedellytys korotettiin 20 vuoteen kun aiemmin riitti 16 vuoden työhistoria. Vuorotteluvapaan kesto lyheni ja enimmillään vapaata saa 180 kalenteripäivää. Lakimuutoksen jälkeen vuorottelukorvauksen taso on enintään 70 prosenttia työttömyyskorvauspäivärahasta kaikille vuorottelijoille.

#### Lapsiperheiden tukeminen

Lapsilisälaissa säädetään alle 17-vuotiaan lapsen elatusta varten valtion varoista maksettavasta lapsilisästä. Lapsilisä toimii tulontasauksena lapsiperheiden ja lapsettomien kotitalouksien välillä. Lapsilisää maksetaan

perheelle lapsesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi ja se on lapsikohtainen, kaikille lapsiperheille maksettava etuus.

Lakiuudistuksessa poistettiin lapsilisän indeksisidonnaisuus hallitusohjelman mukaisesti 1.1.2016 alkaen. Lapsilisän reaalikehitys on jo pidemmän aikaa ollut laskeva. Vuonna 2011 lapsilisät sidottiin indeksiin, mutta jo seuraavana vuonna hyväksyttiin lakimuutos, jonka myötä lapsilisän indeksitarkistus päätettiin jättää toteuttamatta vuosina 2013–2015. Seuraava indeksitarkistus oli tarkoitus tehdä vuoden 2016 alusta alkaen korjaten vain vuoden 2015 vaikutusta. Vuonna 2016 lapsilisän indeksisidonnaisuus kuitenkin purettiin.

Vuosille 2015–2018 tehdyn valtiontalouden kehyspäätöksen yhteydessä päätettiin, että osana valtiontalouden menosäästöjä lapsilisiin kohdistetaan säästö, jonka myötä valtion menot alenevat 110 miljoonalla eurolla. Lapsilisälain muuttamista koskevalla lailla lain 7 §:ää muutettiin niin, että kaikkia lapsilisän tasoja alennettiin 8,1 prosenttia. Alentaminen ei koskenut lapsilisän yksinhuoltajakorotusta. Samaan aikaan otettiin käyttöön verotuksen lapsivähennys pieni- ja keskituloisille verovuosille 2015–2017.

Lasten kotihoidontukien euromääriä laskettiin kansaneläkeindeksin alenemisen verran. Päivähoitomaksuja korotetaan elokuussa 2016, iltapäivätoimintamaksuja samoin. Tätä raporttia kirjoitettaessa korotuksen suuruutta ei ole vielä päätetty. Korotus toteutetaan joko indeksikorotuksen suuruusena tai maksuja korotetaan 20 prosentin verran.

## Opintotuki

Opintotuen tarkoitus on turvata opiskelijan toimeentulo opiskelun aikana. Opintotukeen kuuluvat opintoraha, asumislisä ja opintolainan valtiontakaus. Opintotuen myöntämisen yleisiä edellytyksiä ovat oppilaitokseen hyväksyminen, päätoiminen opiskelu, opinnoissa edistyminen ja taloudellisen tuen tarve.

Opintotukilakia muutettiin hallitusohjelman mukaisesti. Opintorahan määriä ei lakiuudistuksen myötä enää tarkisteta kansaneläkeindeksin perusteella, joten opintorahan määrä ei uudistuksen jälkeen enää seuraa elinkustannusten kehitystä. Opintotukilain muutos vaikuttaa pitkällä aikavälillä etuuden saajien perusturvaan siten, että heidän ostovoimansa heikentyy inflaation mukaisesti.

Opintotukilakia muutettiin myös siten, että uudistuksen jälkeen muualla kuin vanhempiensa luona asuvien toisen asteen 18- ja 19-vuotiaiden opiskelijoiden vanhempien opintotuessa huomioitavia tulorajoja korotettiin 13 prosentilla tuen riittävyyden parantamiseksi sekä eri koulutusasteilla opiskelevien yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Tämä uudistus edistää yleistä tasa-arvoa.

## Asumistuet

Asumistuen tarkoituksena on alentaa kotitalouden asumismenoja. Tukea myönnetään yleisenä asumistukena, eläkkeensaajan asumistukena ja asumislisänä osana opintotukea. Yleisestä asumistuesta annettua lakia muutettiin siten, että enimmäisasumismenoja tarkistetaan ensimmäisen kerran asumismenojen muutosta vastaavasti vuoden 2017 alusta. Yleisen asumistuen enimmäisasumismenot pysyvät vuonna 2016 samoina kuin vuonna 2015. Myös eläkkeensaajan asumistukeen vaikuttavat asunnon lämmitys-, vesi- ja kunnossapitokustannukset, keskimääräiset asumismenot sekä asumismenojen enimmäismäärät ovat vuonna 2016 samat kuin vuonna 2015. Vuonna 2016 yleisen asumistuen tulojen perusteella laskettava omavastuuosuus nousi 40 prosentista 42 prosenttiin.

## Toimeentulotuki

Toimeentulotuki on viimesijainen ja tarveharkintainen toimeentuloturvan muoto, jolla tarkoitetaan toimeentulotukilain mukaan tulonsiirtoa kotitaloudelle silloin, kun tulot tai toimeentuloturvaetuudet eivät riitä kotitalouden välttämättömän toimeentuloon. Tukea maksetaan se määrä, jolla asiakkaan tukeen oikeuttavat menot ylittävät käytettävissä olevat tulot ja varat.

Toimeentulotuen perusosan suuruus tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksin perusteella. Vuonna 2016 kansaneläkeindeksi aleni 0,4 prosenttia, ja tämä alenema olisi laskenut myös toimeentulotuen perusosaa. Jotta tänä vuonna maksettavan toimeentulotuen perusosa säilyisi viime vuoden tasolla, laissa säädettyä perusosan määrää korotettiin hieman. Toimeentulotuen perusosa pysyy siis samalla tasolla tänä vuonna kuin vuonna 2015, vaikka kansaneläkeindeksi aleni. Perusosan määrä on myös tänä vuonna yksinasuvalla 485,50 euroa kuukaudessa.

## Verotuksen muutokset

Vuoden 2016 tuloveroasteikkolaissa on hallitusohjelmassa sovitun mukaisesti sekä verotusta kiristäviä että keventäviä toimenpiteitä. Ne sisältävät niin sanotun solidaarisuusveron laajentamisen, progressiivisen tuloveroasteikon tulo- ja työtulovähennyksen korottamisen, asuntolainojen korkovähennysoikeuden rajoittamisen sekä korotetun pääomatuloverokannan korottamisen.

Palkansaajan ja työnantajan keskimääräiseen työttömyysvakuutusmaksuun tuli 0,50 prosenttiyksikön korotus vuodelle 2016. Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu on 1,15 prosenttia palkasta. Maksujen korottaminen johtuu työttömyyden kasvusta, joka on vähentänyt vakuutusmaksutuloja ja lisännyt työttömyyspäivärahamenoja.

Vuonna 2016 työntekijän eläkelain mukainen keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu on 24,0 prosenttia palkasta. Maksu pysyy vuoden 2015 tasolla. Alle 53-vuotiaiden työntekijöiden eläkemaksu on tänä vuonna 5,70 ja 53 vuotta täyttäneillä 7,20 prosenttia palkasta. Työnantajan maksu on vuonna 2016 keskimäärin 18,0 prosenttia. Myös nämä prosenttimäärät ovat samat kuin vuonna 2015.

Tuloveroasteikon tulo- ja työtulovähennyksiä nostettiin ja niin sanotun solidaarisuusveron alarajaa laskettiin.

Vakuutettujen sairaanhoitomaksu on tänä vuonna 1,30 prosenttia kunnallisverotuksessa verotettavasta ansiotulosta. Verotettavista eläke- ja etuustuloista perittävä maksu on 1,47 prosenttia. Molemmat maksut laskivat 0,02 prosenttiyksikköä vuoden 2015 tasosta. Työntekijän sairausvakuutusmaksu on 2,12 prosenttia, ja palkansaajien sekä yrittäjien päivärahamaksu on 0,82 prosenttia palkasta tai työtulosta. Molemmat maksut nousivat 0,04 prosenttiyksikköä vuodesta 2015.

Työtulovähennyksen enimmäismäärä nousi 1 025 eurosta 1 260 euroon.

Perusvähennyksen enimmäismäärä on 3 020 euroa vuonna 2016, kun se vuonna 2015 oli 2 970 euroa. Jos puhtaasti ansiotulon määrä kaikkien kunnallisverotuksessa tehtävien vähennysten jälkeen on suurempi kuin 3 020 euroa (2 970 euroa vuonna 2015), vähennystä pienennetään 18 prosentilla ylimenevän tulon määristä.

## Sairausvakuutuskorvausten ja sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen muutokset

Hallitus päätti pienentää lääkekorvauksiin vuonna 2016 kohdistuvan 50 miljoonan euron säästötavoitteen puoleen. Esityksen mukaan 25 miljoonan euron lääkekorvaussäästö toteutetaan siten, että toimenpiteiden vaikutukset kohdistuvat sekä vakuutettuihin että lääkealan toimijoihin. Vuoden 2016 alusta vakuutetun lääkekorvausten alkuomavastuu on 50 euroa, ylemmän erityiskorvausluokan lääkekohtainen omavastuu on 4,50 euroa ja vuosiomavastuun ylityksen jälkeinen lääkekohtainen omavastuu on 2,50 euroa. Vuonna 2015 alkuomavastuuta ei ollut, lääkekohtainen omavastuu oli 3 euroa ja lääkekaton täyttymisen jälkeisistä ostoista maksettiin 1,50 euroa/lääke.

Sairausvakuutuksen matkakorvausten matkakohtainen omavastuu korotettiin 16 eurosta 25 euroon ja korotettu omavastuu 32 eurosta 50 euroon. Matkakustannusten 272 euron vuotuinen omavastuu korotettiin 300 euroon, joka vastaa 12 yhdensuuntaisen matkan omavastuuosuuksien kustannuksia.

Asiakasmaksuasetuksessa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen enimmäismaksu. Tätä maksua korotettiin noin 30 prosenttia. Asiakasmaksujen periminen ja niiden suuruus enimmäismaksujen rajoissa kuuluvat kunnan harkintavaltaan.

Eniten lääkekorvauksia maksetaan tilastojen perusteella iäkkäille henkilöille, jotka kuuluvat eläkkeellä olevaan väestöön ja samalla usein myös alempiin tuloluokkiin. Yli 65-vuotiaiden naisten lääkkeitä maksumat omavastuut olivat keskimäärin selvästi suurempia kuin samaan ikäryhmään kuuluvien miesten maksumat. Korvausmäärät olivat näissä ikäryhmässä kuitenkin samaa tasoa.

# 3 Esimerkkilaskelmia kotitalouksien tulonmuodostuksesta 2016

## 3.1 Esimerkkilaskelmien taustaoletukset

Esimerkkilaskelmien taustaoletukset ovat suurelta osin samat kuin Perusturvan riittävyyden arviointiraportissa 2011–2015. Tulonmuodostusta tarkastellaan neljällä eri perhetyyppillä ja kymmenessä eri elämäntilanteessa. Laskelmat on tehty vuoden 2016 lainsäädännön mukaan. Laskelmissa on käytetty apuna SISU-mallin esimerkkilaskelmasovellusta.

### Esimerkkiperhetyypit

Esimerkkiperheinä käytetään neljää perhetyyppiä, jotka ovat yleisesti käytössä muun muassa kulutustutkimuksissa. Tarkasteltavat perhetyypit ovat:

1. Yksinasuva
2. Yksinhuoltaja, yksi lapsi
3. Pariskunta, ei lapsia
4. Pariskunta, kaksi lasta

Kotihoidon tukea saavassa perheessä yhden lapsen on oletettu olevan alle 3-vuotias ja kaksilapsisen perheen toisen lapsen alle 7-vuotias. Kaikkien perhetyyppien lapset on oletettu alle kymmenvuotiaiksi; tällä oletuksella on vaikutusta toimeentulotuen suuruuteen.

### Esimerkkiperheiden elämäntilanteet

Perusturvan varassa olevien kotitalouksien etuuksien ja verotuksen muodostamaa tulonmuodostusta tarkastellaan perustuslain 19. pykälässä luetelluissa elämäntilanteissa. Nämä elämäntilanteet ovat työttömyys, eläkeläisyys (työkyvyttömyys tai vanhuus), sairaus, lapsen syntymä sekä huoltajan/puolison menehtyminen. Lisäksi kotitalouksien tulonmuodostusta tarkastellaan myös kotihoidon tukea, opintotukea, ansiosidonnaista työttömyysturvaa, työeläkettä, keskimääräistä tai pientä palkkaa saavissa kotitalouksissa.

Pariskuntien kohdalla tarkasteluissa on keskitytty ainoastaan tilanteisiin, joissa molemmat saavat samaa perusturvaetua tai joissa molemmat ovat ansiotyössä, josta maksetaan samaa palkkaa. Poikkeuksena tästä on, että kotihoidon tukea saavassa kahden huoltajan perheessä toisen puolison oletetaan olevan työttömänä ja saavan perusturvaetua.

### Asumisoletukset

Laskelmissa käytetyt asuntojen koot vastaavat yleistä asumistukea saavien kotitalouksien keskimääräisiä asuntojen kokoja eri perhetyypeillä joulukuussa 2013 Kelan rekisterien perusteella. Esimerkkilaskelmien malliperheiden oletetaan asuvan keski-suurella kaupungissa ja vuokraoletukset perustuvat yleistä asumistukea saavien kotitalouksien keskimääräisiin neliö-vuokriin yleisen asumistuen kuntaryhmässä III mainituilla perhetyypeillä joulukuussa 2013. Vuokrat on korotettu vuoden 2016 tasolle vuokraindeksin mukaisesti. Asumiskustannusoletukset vuodelle 2016 on esitetty taulukossa 3.1.1. Laskelmissa käytettyjen asumiskustannusten voidaan olettaa olevan alle kuntien kohtuullisiksi katsottujen asumiskustannusten, jolloin ne otetaan täysimääräisenä huomioon toimeentulotukea laskettaessa.

**Taulukko 3.1.1 Asumiskustannuksiin liittyvät oletukset eri perhetyypeillä keskisuudessa kaupungissa vuonna 2016**

|                                     | <b>Yksinasuva</b> | <b>Yksinhuoltaja, 1 lapsi</b> | <b>Pariskunta</b> | <b>Pariskunta, 2 lasta</b> |
|-------------------------------------|-------------------|-------------------------------|-------------------|----------------------------|
| <b>Asumisen koko, m<sup>2</sup></b> | 42                | 63                            | 57                | 80                         |
| <b>Vuokra, €/kk</b>                 | 526               | 707                           | 677               | 879                        |

### Käsiteltävät tuloerät

Kotitalouksien tulonmuodostus edellä luetelluissa elämäntilanteissa koostuu erilaisista yhdistelmistä ensisijaisia syyperusteisia etuuksia tai palkkatuloja, perhe-etuuksia ja asumistukea sekä viimesijaisesta toimeentulotuesta. Kaikkien lapsiperheiden saaman lapsilisän lisäksi yksinhuoltajatalouksien oletetaan saavan elätustukea, mutta ei lainkaan elatusapua. Esimerkkiperheiden tulonmuodostus tapahtuu seuraavasti:

Ensisijainen etuus tai palkkatulot  
+ perhe-etuudet  
– verot  
= nettotulot  
+ asumisen tuki  
+ toimeentulotuki  
= käytettävissä olevat tulot  
– asumiskustannukset  
= käytettävissä olevat tulot asumiskustannusten jälkeen

Tulokäsitteinä tarkastellaan käytettävissä olevia tuloja sekä ennen että jälkeen asumiskustannusten. Kyseiset tulokäsitteet ovat yleisesti käytössä tulonjaon tarkasteluissa ja perustelut tälle käytännölle on esitetty vuoden 2011 Perusturvan riittävyyden arviointiraportissa.

Keskipalkat vastaavat vuoden 2013 Tilastokeskuksen palkkatilaston tietoja, jotka on korotettu vuodelle 2016 käyttäen ansiotasoindeksiä. Pienipalkkaisen elämäntilanteessa palkka on määritetty 50 prosentiksi keskipalkasta. Ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa saavan elämäntilanteessa päiväraha perustuu samalla tavalla määriteltyn pieneen palkkaan. Eläketurvakeskuksen tilastojen perusteella on määritetty keskimääräisen työeläkkeen suuruus vuonna 2013, ja tämä on korotettu vuodelle 2016 käyttäen työeläkeindeksiä.

### Verotus

Kunnallisverotuksen osalta laskelmissa sovelletaan kunnallisverotuksen keskimääräistä prosenttia. Kirkollisveroa ei ole otettu huomioon. Sen sijaan laskelmissa on huomioitu yleisradiovero sekä verottajan automaattisesti myöntämät vähennykset. Palkansaajien verot sisältävät myös pakolliset sosiaalivakuutusmaksut. Heidän oletetaan maksavan alle 53-vuotiaiden työeläkevakuutusmaksua.

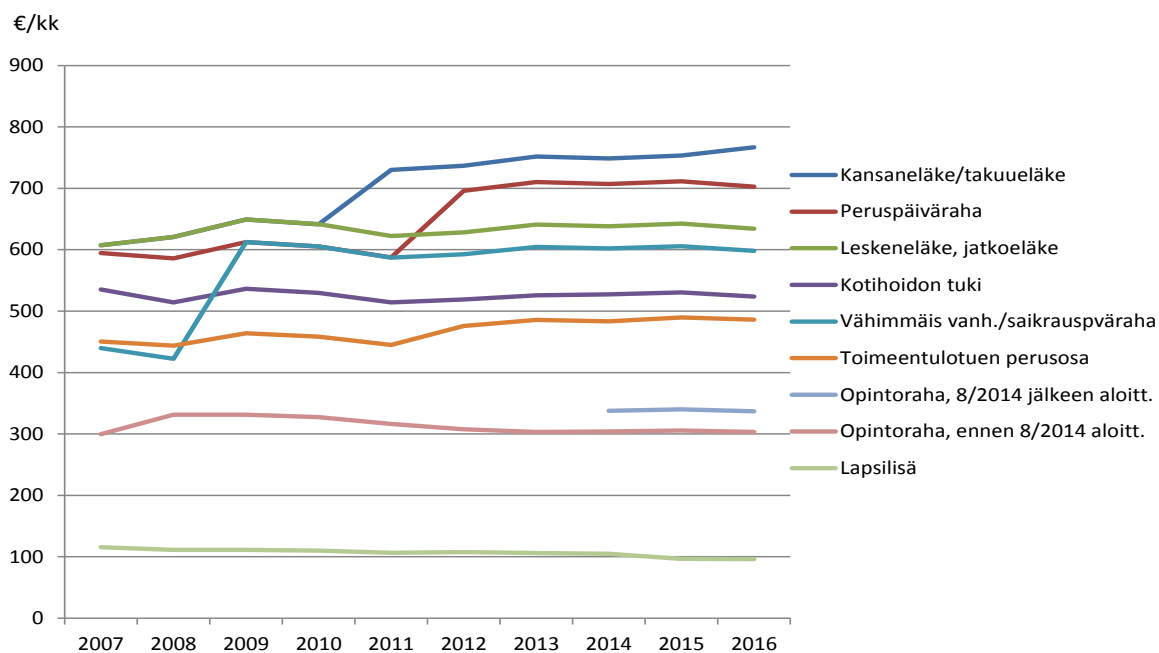
### 3.2 Perusturvaetuuksien ja toimeentulotuen perusosan kehitys 2007–2016

Kuviossa 3.2 on esitetty keskeisimpien perusturvaetuuksien sekä yksinasuvan toimeentulotuen perusosan reaalin kehitys viimeisten kymmenen vuoden aikana. Etuuksien tasot on esitetty vuoden 2016 hintatasossa. Vuonna 2015 kuluttajahintojen kehitys kääntyi laskuun, minkä vuoksi kansaneläkeindeksiä alennettiin vuonna 2016. Edellisen kerran, samankaltaisessa tilanteessa vuonna 2010 kansaneläkeindeksi jäädettiin. Kansaneläkeindeksin alentamisen seurauksena useimpien kyseiseen indeksiin sidottujen etuuksien euro-määräinen taso alentui. Takuueläkkeeseen tehtiin kuitenkin tasokorotus ja opintotukien sekä lapsilisien indeksisidonnaisuus purettiin.

Tarkasteluajanjakson aikana sekä kotihoidon tuen että lapsilisän suhteellinen taso on hieman laskenut. Lapsilisä sidottiin indeksiin vuonna 2011, mutta jo samana vuonna päätettiin jäädättää lapsilisien indeksitarkistukset vuosille 2013–2015. Vuonna 2015 lapsilisää leikattiin 8 prosenttia ja vuonna 2016 lapsilisän indeksisidonnaisuus purettiin. Lasten kotihoidon tuki on ollut kansaneläkeindeksiin sidottu vuodesta 2011 lähtien.

Vuonna 2008 korotettiin vähimmäismääräisiä vanhempain- ja sairauspäivärahoja. Kansaneläkeläisten toimeentulo parani takuueläkkeen myötä vuonna 2010. Vuonna 2016 takuueläkkeeseen tehtiin parinkymmenen euron tasokorotus, mikä näkyy hyvin kuviossa viimeisen tarkasteluvuoden kohdalla takuueläkkeen kehityksen muista etuuksista poikkeavana suuntana. Vuonna 2012 tehtiin perustyöttömyysturvaan, asumistukeen ja toimeentulotuen perusosaan tasokorotukset. Opintoraha sidottiin kansaneläkeindeksiin vuonna 2014 ja elokuun 2014 jälkeen korkeakouluopinnot aloittaneiden opiskelijoiden osalta opintorahaan tehtiin tasokorotus.

Vuonna 2008 toteutetun kuntakalleusluokitusten poiston vaikutus ei näy kuviossa, sillä etuudet on esitetty I kuntakalleusluokan mukaan myös ennen vuotta 2008. Uudistuksessa II kuntaryhmässä asuvien kansaneläkkeet ja toimeentulotuen perusosa korotettiin I kuntaryhmän tasolle.



**Kuvio 3.2. Keskeisten perusturvaetuuksien ja toimeentulotuen perusosan reaalin kehitys 2007–2016.**

Lähde: SISU-malli, TK ja VM taloudellinen katsaus 2015, omat laskelmat

\*Kansaneläkkeen ja toimeentulotuen kuntien kalleusluokka I ennen vuotta 2008.



### 3.3 Työmarkkinatuen tai peruspäivärahan saaja

Taulukossa 3.3.1 on esitetty esimerkkilaskelmat työttömyysturvan peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea saavien tulonmuodostuksesta neljällä eri perhetyypillä ja keski-suuren kaupungin asumiskustannustasolla vuonna 2016. Peruspäiväraha ja työmarkkinatuki ovat samansuuruisia ja ne ovat veronalaista tuloa.

Yksinasuvan keski-suudessa kaupungissa elävän työttömän tulot muodostuvat työttömyyspäivärahasta, asumistuesta sekä toimeentulotuesta. Reilun 500 euron vuokralla työttömän perusturvaa saava on laskennallisesti oikeutettu saamaan yhteensä 423 euroa asumistukea ja toimeentulotukea. Verojen jälkeiset käytettävissä olevat tulot ovat yksinelävällä työttömällä hieman yli tuhat euroa kuukaudessa, mutta asumiskustannusten jälkeen käteen jäävä tulo putoaa alle 500 euron.

Työttömän perusturvaa saavan vuokralla asuvan yhden lapsen yksinhuoltajan tulot muodostuvat työttömyyspäivärahan lisäksi lapsilisästä, elatuksesta, asumistuesta sekä toimeentulotuesta. Reilun 700 euron asumiskustannuksilla työtön yksinhuoltaja saa laskennallisesti 480 euroa asumistukea ja 85 euroa toimeentulotukea. Lapsilisä ja elatustuki ovat yhteensä noin 300 euroa. Verojen jälkeinen käytettävissä oleva tulo on 1 547 euroa ja asumiskustannusten jälkeen 840 euroa.

Myös työttömän perusturvalla elävä lapseton pariskunta on esimerkkitapauksessa laskennallisesti oikeutettu sekä asumistukeen että toimeentulotukeen. Vajaan 700 euron vuokralla pariskunta saa asumistukea ja toimeentulotukea yhteensä 325 euroa. Verojen jälkeiset käytettävissä olevat tulot muodostuvat työttömällä pariskunnalla noin 1 500 euron suuruisiksi. Asumiskustannusten jälkeen käytettäväksi jää 825 euroa.

Työttömän kaksilapsisen vuokralla asuvan pariskunnan tulot koostuvat työttömyyspäivärahoista, lapsilisistä, asumistuesta ja toimeentulotuesta. Keski-suudessa kaupungissa laskennallinen vuokra perheellä on 879 euroa kuukaudessa. Tällä vuokratasolla perheen asumistuki ja toimeentulotuki ovat yhteensä 658 euroa kuukaudessa. Verojen jälkeinen käytettävissä oleva kuukausitulo on vajaat 2 300 euroa, mutta asumiskustannusten jälkeen käytettäväksi jää noin 1 400 euroa kuukaudessa.

**Taulukko 3.3.1 Työttömän kotitalouden tulonmuodostus neljällä perhetyypillä ja keski-suuren kaupungin asumiskustannustasolla 2016. (€/kk)**

|                                       | Yksinasuva  | Yksinhuoltaja<br>+ 1 lapsi | Pariskunta  | Pariskunta<br>+ 2 lasta |
|---------------------------------------|-------------|----------------------------|-------------|-------------------------|
| <b>Työttömyyspäivärahat</b>           | 703         | 816                        | 1405        | 1738                    |
| <b>Lapsilisät</b>                     | 0           | 144                        | 0           | 202                     |
| <b>Elatustuki</b>                     | 0           | 155                        | 0           | 0                       |
| <b>Verot</b>                          | 114         | 134                        | 227         | 306                     |
| <b>Nettotulo</b>                      | <b>589</b>  | <b>981</b>                 | <b>1178</b> | <b>1634</b>             |
| <b>Vuokra</b>                         | 526         | 707                        | 677         | 879                     |
| <b>Asumisen tuet</b>                  | 329         | 480                        | 278         | 539                     |
| <b>Toimeentulotuki</b>                | 94          | 85                         | 47          | 119                     |
| <b>Käytettävissä oleva tulo</b>       | <b>1012</b> | <b>1547</b>                | <b>1502</b> | <b>2292</b>             |
| <b>KTU asumiskustannusten jälkeen</b> | <b>486</b>  | <b>840</b>                 | <b>825</b>  | <b>1413</b>             |

### 3.4 Takuueläkkeen saaja

Taulukossa 3.4.1 on esitetty takuueläkeläistalouden tulonmuodostus neljällä perhetyyppillä ja keski-suuren kaupungin asumiskustannustasolla vuonna 2016. Oletuksena on, että esimerkkitaloudet eivät saa työhistorian kerryttämää työeläkettä. Takuueläke täydentää kansaneläkettä ja takuueläkkeen suuruus on kaikilla sama eikä riipu perhesuhteista toisin kuin kansaneläkkeen, joka parisuhteessa elävillä on pienempi kuin yksinasuvilla. Sekä kansaneläke että takuueläke ovat verotettavaa tuloa, mutta käytännössä takuueläkettä saavat eivät maksa eläketulovähennyksestä johtuen tuloistaan veroa. Eläkkeensaajille maksetaan alle 16-vuotiaista lapsista lapsikorotusta, joka ei ole veronalaista tuloa. Lapsikorotus maksetaan molemmille puolisoille, mikäli he molemmat saavat eläkettä.

Yksinelävän vuokralla asuvan eläkeläisen tulot muodostuvat eläkkeen lisäksi eläkkeensaajien asumistuesta. Toimeentulotukeen hän sen sijaan ei laskennallisesti ole oikeutettu. 526 euron vuokralla asumistuen suuruus on 391 euroa. Eläkkeiden ja asumistuen jälkeiset käteen jäävät tulot muodostuvat 1 158 euron suuruisiksi. Kun asumiskustannukset vähennetään tuloista, niin käytettäväksi jää 631 euroa kuukaudessa.

Takuueläkettä saavan yhden lapsen yksinhuoltajan tulot muodostuvat eläkkeen lisäksi eläkkeensaajien lapsikorotuksesta, lapsilisästä, elatustuesta ja asumistuesta. Toimeentulotukeen keski-suuren kaupungin vuokratasolla hän ei laskennallisesti ole oikeutettu. Etuuksista muodostuu 1 568 euron suuruiset käytettävissä olevat tulot. Asumiskustannusten jälkeen käytettävissä oleviksi tuloiksi jää 861 euroa.

Lapsettoman takuueläkeläispariskunnan tulot muodostuvat eläkkeiden lisäksi asumistuesta, johon molemmat ovat oikeutettuja. Pariskunnan käytettävissä olevat tulot ovat 1 885 euroa kuukaudessa. Keski-suuren kaupungin laskennallisella 677 euron vuokralla pariskunnan asumiskustannusten jälkeisiksi tuloiksi jää hieman yli 1 200 euroa kuukaudessa.

Kaksilapsisen takuueläkeläispariskunnan tulot muodostuvat eläkkeistä, lapsilisistä, eläkkeensaajien lapsikorotuksista sekä eläkkeensaajien asumistuesta. Etuuksista koostuva verojen jälkeinen käytettävissä oleva kuukausitulo pariskunnalla on 2 431 euroa. Laskennalliset asumiskustannukset keski-suuressa kaupungissa asuvalla perheellä ovat 879 euroa kuukaudessa ja kun ne vähennetään käytettävissä olevista tuloista, käteen jää 1 552 euroa.

**Taulukko 3.4.1 Takuueläkeläistalouden tulonmuodostus neljällä perhetyyppillä ja keski-suuren kaupungin asumiskustannustasolla 2016. (€/kk)**

|                                       | Yksinasuva  | Yksinhuoltaja<br>+ 1 lapsi | Pariskunta  | Pariskunta<br>+ 2 lasta |
|---------------------------------------|-------------|----------------------------|-------------|-------------------------|
| <b>Eläkkeet</b>                       | 767         | 767                        | 1534        | 1534                    |
| <b>Lapsikorotukset</b>                | 0           | 22                         | 0           | 88                      |
| <b>Lapsilisät</b>                     | 0           | 144                        | 0           | 202                     |
| <b>Elatustuki</b>                     | 0           | 155                        | 0           | 0                       |
| <b>Verot</b>                          | 0           | 0                          | 0           | 0                       |
| <b>Nettotulo</b>                      | <b>767</b>  | <b>1088</b>                | <b>1534</b> | <b>1824</b>             |
| <b>Vuokra</b>                         | 526         | 707                        | 677         | 879                     |
| <b>Asumisen tuet</b>                  | 391         | 480                        | 351         | 608                     |
| <b>Toimeentulotuki</b>                | 0           | 0                          | 0           | 0                       |
| <b>Käytettävissä oleva tulo</b>       | <b>1158</b> | <b>1568</b>                | <b>1885</b> | <b>2431</b>             |
| <b>KTU asumiskustannusten jälkeen</b> | <b>631</b>  | <b>861</b>                 | <b>1208</b> | <b>1552</b>             |

### 3.5 Sairaus- tai vanhempainpäivärahan saaja

Taulukossa 3.5.1 on esitetty vähimmäismääräisellä sairaus- tai vanhempainpäivärahalla olevien neljän perhetyypin tulonmuodostus keski-suuren kaupungin asumiskustannustasolla vuonna 2016. Vähimmäismääräiset sairaus- ja vanhempainpäivärahat ovat samansuuruisia ja ne ovat veronalaista tuloa. Vanhempainpäivärahoihin kuuluvat äitiysraha, isyysraha ja vanhempainraha. Koska kahden vanhemman perheissä vanhempainpäivärahaa voi pariskunnista saada samanaikaisesti molemmat vanhemmat vain kuukauden ajan, lapsiperhelaskelma kuvaa perheitä, joissa toinen vanhemmista saa vanhempainpäivärahaa ja toinen sairauspäivärahää.

Vähimmäismääräisellä sairauspäivärahalla elävän yksinasuvan kuukausitulot muodostuvat sairauspäivärahan lisäksi asumistuesta ja toimeentulotuesta. Keski-suuren kaupungin vuokratasolla yksinasuva sairauspäivärahalla elävä saa laskennallisesti asumistukea ja toimeentulotukea yhteensä noin 500 euroa. Etuuksista muodostuu verojen jälkeen 1 012 euron suuruiset käteen jäävät tulot. Asumiskustannusten jälkeen käteen jäävä tulo on 486 euroa.

Yksilapsisen vähimmäismääräistä vanhempain- tai sairauspäivärahää saavan yksinhuoltajan tulot muodostuvat päivärahan lisäksi lapsilisästä, elatuksesta, yleisestä asumistuesta ja toimeentulotuesta. Keski-suuren kaupungin vuokratasolla yksinhuoltaja saa asumistukea ja toimeentulotukea yhteensä 728 euroa. Kaikista etuuksista muodostuu yhteensä 1 547 euron suuruiset käytettävissä olevat tulot. Vuokran maksun jälkeen käytettävissä olevat tulot ovat 840 euroa.

Lapseton pariskunta, joka elää vähimmäismääräisellä sairauspäivärahalla, saa esimerkkiperhelaskelman mukaan lisäksi myös yleistä asumistukea ja toimeentulotukea. Pariskunnan käytettävissä olevat tulot verotuksen jälkeen ovat hieman yli 1 500 euroa kuukaudessa ja asumiskustannusten jälkeen käytettäväksi jää 825 euroa kuukaudessa.

Kaksilapsisen vähimmäismääräistä vanhempainpäivärahää ja sairauspäivärahää saavan pariskunnan tulot muodostuvat päivärahojen lisäksi lapsilisistä, yleisestä asumistuesta ja toimeentulotuesta. Keski-suureessa kaupungissa asuva perhe saa asumistukea ja toimeentulotukea noin 1 050 euroa kuukaudessa. Pariskunnan käytettävissä oleva kuukausitulo jää alle 2 300 euron. Asumiskustannusten jälkeen käytettäväksi jää hieman yli 1 400 euroa.

**Taulukko 3.5.1 Vähimmäismääräisellä sairaus- tai vanhempainpäivärahalla olevien kotitalouksien tulonmuodostus neljällä perhetyypillä ja keski-suuren kaupungin asumiskustannustasolla 2016. (€/kk)**

|                                       | Yksinasuva  | Yksinhuoltaja<br>+ 1 lapsi | Pariskunta  | Pariskunta<br>+ 2 lasta |
|---------------------------------------|-------------|----------------------------|-------------|-------------------------|
| <b>Sairauspäivärahat</b>              | 598         | 598                        | 1197        | 1197                    |
| <b>Lapsilisät</b>                     | 0           | 144                        | 0           | 202                     |
| <b>Elatustuki</b>                     | 0           | 155                        | 0           | 0                       |
| <b>Verot</b>                          | 87          | 79                         | 175         | 158                     |
| <b>Nettotulo</b>                      | <b>511</b>  | <b>818</b>                 | <b>1022</b> | <b>1240</b>             |
| <b>Vuokra</b>                         | 526         | 707                        | 677         | 879                     |
| <b>Asumisen tuet</b>                  | 329         | 480                        | 348         | 703                     |
| <b>Toimeentulotuki</b>                | 172         | 248                        | 133         | 348                     |
| <b>Käytettävissä oleva tulo</b>       | <b>1012</b> | <b>1547</b>                | <b>1502</b> | <b>2292</b>             |
| <b>KTU asumiskustannusten jälkeen</b> | <b>486</b>  | <b>840</b>                 | <b>825</b>  | <b>1413</b>             |

### 3.6 Leskeneläkkeen saaja

Taulukossa 3.6.1 on kuvattu leskeksi jääneen yksilapsisen yksinhuoltajatalouden tulonmuodostus keskiuuren kaupungin asumiskustannustasolla vuonna 2016. Tämän tarkastelun kohteena ovat ainoastaan kansaneläkejärjestelmän mukaiset perhe-eläkkeet. Lesken jatkoeläkkeen lisäksi yksinhuoltajatalouden etuudet koostuvat lapseneläkkeestä, lapsilisästä, asumistuesta ja toimeentulotuesta. Tässä esimerkkiperhelaskelmassa oletetaan, että puolison kuolemasta on yli puoli vuotta, jolloin leski ei enää saa lesken alkueläkettä vaan jatkoeläkettä. Lesken jatkoeläke on verotettavaa tuloa, mutta eläketulovähennyksen vuoksi siitä maksetaan vain yleisradiovero. Lapseneläke sen sijaan ei ole mukana lesken verotuksessa eikä sitä oteta huomioon myöskään asumistuessa.

Yksinhuoltajalesken saamista etuuksista muodostuu 1 547 euron suuruiset käytettävissä olevat tulot. Keskiuuren kaupungin asumiskustannustasolla käteen jäävät tulot ovat asumiskustannusten jälkeen 840 euroa kuukaudessa.

**Taulukko 3.6.1 Yksinhuoltajalesken tulonmuodostus keskiuuren kaupungin  
asumiskustannustasolla 2016. (€/kk)**

|   | <b>Yksinhuoltaja<br/>+ 1 lapsi</b> |
|---|------------------------------------|
| <b>Leskeneläke</b>                        | 634                                |
| <b>Lapseneläke</b>                        | 151                                |
| <b>Lapsilisät</b>                         | 144                                |
| <b>Elatustuki</b>                         | 0                                  |
| <b>Verot</b>                              | 0                                  |
| <b>Nettotulo</b>                          | 930                                |
| <b>Vuokra</b>                             | 707                                |
| <b>Asumisen tuet</b>                      | 480                                |
| <b>Toimeentulotuki</b>                    | 137                                |
| <b>Käytettävissä oleva tulo</b>           | 1547                               |
| <b>KTU asumiskustannusten<br/>jälkeen</b> | 840                                |

### 3.7 Opintotuen saaja

Opintotuki muodostuu opintorahasta, opintolainasta ja asumislisästä. Opintolaina on osa opiskelijan toimeentuloturva, ja se luetaan opiskelijan tuloksi toimeentulotuen tarvetta arvioitaessa riippumatta siitä, onko opiskelija hakenut tai nostanut lainaa. Opintotuen asumislisä on henkilökohtainen yksinasuvilla ja pariskunnilla, sen sijaan lapsiperheet kuuluvat yleisen asumistuen piiriin. Opintoraha on veronalaista tuloa, mutta pelkästään siitä ei opintorahavähennyksen vuoksi käytännössä synny verotettavaa tuloa.

Taulukossa 3.7.1 on esitetty ennen elokuuta 2014 aloittaneen yli 20-vuotiaan korkeakouluopiskelijan saamat etuudet, ja taulukossa 3.7.2 elokuun 2014 jälkeen aloittaneen yli 20-vuotiaan korkeakouluopiskelijan etuudet. Elokuun 2014 jälkeen aloittaneella korkeakouluopiskelijalla opintoraha on 337 euroa kuukaudessa, eli noin 30 euroa suurempi kuin aiemmin aloittaneella. Opintolaina on samansuuruinen aloitusvuodesta riippumatta eli 400 euroa kuukaudessa.

Yksinasuvan korkeakouluopiskelijan etuudet muodostuvat opintorahasta, asumislisästä ja opintolainasta sekä toimeentulotuesta. Yksinasuvan asumislisä on 202 euroa kuukaudessa. Toimeentulotuen määrä on ennen elokuuta 2014 aloittaneella opiskelijalla 107 euroa kuukaudessa ja kyseisen ajankohdan jälkeen aloittaneella noin 30 euroa vähemmän. Yksinasuvan opiskelijan käytettävissä olevat tulot ovat opintolaina huomioiden 1 012 euroa ja asumiskustannusten jälkeen 486 euroa kuukaudessa opintojen aloitusajankohdasta riippumatta.

Yksinhuoltajaopiskelijan tulot muodostuvat opintotuen ja yleisen asumistuen lisäksi lapsilisästä ja elatus-tuesta. Esimerkilaskelmien yksinhuoltajat ovat myös laskennallisesti oikeutettuja toimeentulotukeen. Yleisen asumistuen suuruus on 408 euroa kuukaudessa aloitusvuodesta riippumatta. Sen sijaan laskennallisen toimeentulotuen määrä riippuu aloitusvuodesta: elokuun 2014 jälkeen aloittaneilla se on 31 euroa ja aiemmin aloittaneilla 64 euroa kuukaudessa. Yksinhuoltajaopiskelijan käytettävissä olevat tulot, opintolaina huomioiden, ovat 1 547 euroa ja asumiskustannusten jälkeen käytettävissä on 840 euroa kuukaudessa aloitusvuodesta riippumatta.

Opiskelijapariskunnan tulot muodostuvat kahdesta opintorahasta, kahdesta asumislisästä ja kahdesta opintolainasta. Asumislisät ovat kuukaudessa yhteensä 403 euroa riippumatta aloitusvuodesta. Ennen elokuuta 2014 opintonsa aloittaneen opiskelijapariskunnan käytettävissä olevat tulot opintolaina mukaan luettuna ovat 1 810 euroa ja sen jälkeen aloittaneilla 1 877 euroa kuukaudessa. Asumiskustannusten jälkeen käytettävissä on 1 133 euroa ennen elokuuta 2014 aloittaneilla korkeakouluopiskelijoilla ja tämän jälkeen aloittaneilla 1 200 euroa kuukaudessa.

Opiskelijapariskunnan ja kahden lapsen kotitalouden tulot muodostuvat opintotuesta, yleisestä asumistuesta ja lapsilisistä. Yleisen asumistuen suuruus kuukaudessa on näillä esimerkkikotitalouksilla 703 euroa. Kaksilapsisen opiskelijapariskunnan käytettävissä olevat tulot opintolainan kanssa ovat 2 311 euroa kuussa, jos he ovat aloittaneet opintonsa ennen elokuuta 2014. Jos taas opiskelijapariskunta on aloittanut opiskelun elokuun 2014 jälkeen, kotitalouden käytettävissä olevat tulot ovat 2 378 euroa kuukaudessa. Niillä korkeakouluopiskelijaperheillä, jotka ovat aloittaneet opinnot elokuun 2014 jälkeen, on asumiskustannusten jälkeen käytettävissä 1 432 euroa ja myöhemmin aloittaneilla asumiskustannusten jälkeiset käytettävissä olevat tulot ovat noin 1 500 euroa kuukaudessa.

Opiskelijalapsiperheiden alle kouluikäiset lapset olisivat todennäköisesti päivähoidossa. Esimerkkiperheiden tulotasolla perheet eivät kuitenkaan joutuisi maksamaan päivähoitomaksuja kunnallisesta päivähoidosta.

**Taulukko 3.7.1 Korkeakouluopiskelijan (aloittanut ennen elokuuta 2014) tulonmuodostus neljällä perhetyypillä ja keski-suuren kaupungin asumiskustannustasolla 2016. (€/kk)**

|   | Yksinasuva | Yksinhuoltaja<br>+ 1 lapsi | Pariskunta | Pariskunta<br>+ 2 lasta |
|---|------------|----------------------------|------------|-------------------------|
| <b>Opintorahat</b>                                | 303        | 303                        | 606        | 606                     |
| <b>Opintolainat</b>                               | 400        | 400                        | 800        | 800                     |
| <b>Lapsilisät</b>                                 | 0          | 144                        | 0          | 202                     |
| <b>Elatustuki</b>                                 | 0          | 155                        | 0          | 0                       |
| <b>Verot</b>                                      | 0          | 0                          | 0          | 0                       |
| <b>Nettotulo</b>                                  | 703        | 1002                       | 1406       | 1608                    |
| <b>Vuokra</b>                                     | 526        | 707                        | 677        | 879                     |
| <b>Asumisen tuet</b>                              | 202        | 480                        | 403        | 703                     |
| <b>Toimeentulotuki</b>                            | 107        | 64                         | 0          | 0                       |
| <b>Käytettävissä oleva tulo</b>                   | 612        | 1147                       | 1010       | 1511                    |
| <b>KTU asumiskustannusten jälkeen</b>             | 86         | 440                        | 333        | 632                     |
| <b>KTU ml. opintolaina</b>                        | 1012       | 1547                       | 1810       | 2311                    |
| <b>KTU ml. opintolaina<br/>asumiskust jälkeen</b> | 486        | 840                        | 1133       | 1432                    |

**Taulukko 3.7.2 Korkeakouluopiskelijan (aloittanut elokuun 2014 jälkeen) tulonmuodostus neljällä perhetyypillä ja keski-suuren kaupungin asumiskustannustasolla 2016. (€/kk)**

|   | Yksinasuva | Yksinhuoltaja<br>+ 1 lapsi | Pariskunta | Pariskunta<br>+ 2 lasta |
|---|------------|----------------------------|------------|-------------------------|
| <b>Opintorahat</b>                                | 337        | 337                        | 674        | 674                     |
| <b>Opintolainat</b>                               | 400        | 400                        | 800        | 800                     |
| <b>Lapsilisät</b>                                 | 0          | 144                        | 0          | 202                     |
| <b>Elatustuki</b>                                 | 0          | 155                        | 0          | 0                       |
| <b>Verot</b>                                      | 0          | 0                          | 0          | 0                       |
| <b>Nettotulo</b>                                  | 737        | 1036                       | 1474       | 1675                    |
| <b>Vuokra</b>                                     | 526        | 707                        | 677        | 879                     |
| <b>Asumisen tuet</b>                              | 202        | 480                        | 403        | 703                     |
| <b>Toimeentulotuki</b>                            | 74         | 31                         | 0          | 0                       |
| <b>Käytettävissä oleva tulo</b>                   | 612        | 1147                       | 1077       | 1578                    |
| <b>KTU asumiskustannusten jälkeen</b>             | 86         | 440                        | 400        | 699                     |
| <b>KTU ml. opintolaina</b>                        | 1012       | 1547                       | 1877       | 2378                    |
| <b>KTU ml. opintolaina<br/>asumiskust jälkeen</b> | 486        | 840                        | 1200       | 1499                    |

### 3.8 Kotihoidon tuen saaja

Taulukossa 3.8.1 on esitetty kaksi esimerkkilaskelmaa kotihoidon tukea saavien kotitalouksien tulonmuodostuksesta. Tarkasteltavana ovat sekä yksinhuoltajataloudet että kahden huoltajan lapsiperheet saamat etuudet. Kahden huoltajan kotitaloudessa toisen puolisoista oletetaan saavan työttömän peruspäivärahaa. Kaksilapsisessa perheessä myös toisen lapsen oletetaan olevan alle kouluikäinen. Esimerkkilaskelmissa ei ole huomioitu kotihoidon tuen kuntakohtaisia lisiä, jotka voivat olla huomattaviakin. Kotihoidon tuki on veronalaista tuloa.

Kotihoidon tuella olevan, yhden alle kolmivuotiaan lapsen yksinhuoltajan tulot muodostuvat esimerkkilaskelmassa kotihoidon tuen hoitorahasta ja tulovähenteisestä hoitolisästä, jotka yhdessä muodostavat kotihoidon tuen, yleisestä asumistuesta, lapsilisästä, elatustuesta sekä laskennallisesta toimeentulotuesta. Lapsen kotihoidon tuki on 524 euroa kuukaudessa. Lapsilisä ja elatustuki ovat yhteensä noin 300 euroa. Asumistukea esimerkin yksinhuoltaja saa 480 euroa kuukaudessa. Lisäksi hän on laskennallisesti oikeutettu hieman yli 300 euron suuruiseen toimeentulotukeen. Kotihoidon tuella olevan yksinhuoltajan käytettävissä oleviksi tuloiksi muodostuu 1 547 euroa kuukaudessa ja asumiskustannusten jälkeen käytettäväksi jää 840 euroa.

Kaksilapsisen esimerkkikotitalouden, jonka toinen huoltaja on kotihoidon tuella ja toinen peruspäivärahalta, tulot muodostuvat kotihoidon tuesta, peruspäivärahasta, lapsilisistä, yleisestä asumistuesta ja toimeentulotuesta. Kotihoidon tuki on suurempi kuin yksinhuoltajaesimerkissä, koska perheen toisesta lapsesta maksetaan sisaruskorotusta, eli yhteensä 590 euroa kuussa. Työttömyyspäivärahaa esimerkin kotitalous saa 869 euroa kuussa. Lapsilisät ovat yhteensä reilut 200 euroa kuussa. Asumistukea ja toimeentulotukea esimerkkikotitalous saa yhteensä 862 euroa. Verojen jälkeen käytettävissä oleviksi tuloiksi muodostuu 2 292 euroa kuussa ja asumiskustannusten jälkeen käytettäväksi jää 1 413 €/kk.

**Taulukko 3.8.1 Kotihoidon tuella olevien kotitalouksien tulonmuodostus kahdella perhetypillä ja keski-suuren kaupungin asumiskustannustasolla 2016. (€/kk)**

|                                       | <b>Yksinhuoltaja<br/>+ 1 lapsi</b> | <b>Pariskunta<br/>+ 2 lasta</b> |
|---------------------------------------|------------------------------------|---------------------------------|
| <b>Kotihoidon tuki</b>                | 524                                | 590                             |
| <b>Työttömyyspäivärahat</b>           | 0                                  | 869                             |
| <b>Lapsilisät</b>                     | 144                                | 202                             |
| <b>Elatustuki</b>                     | 155                                | 0                               |
| <b>Verot</b>                          | 60                                 | 230                             |
| <b>Nettotulo</b>                      | 763                                | 1430                            |
| <b>Vuokra</b>                         | 707                                | 879                             |
| <b>Asumisen tuet</b>                  | 480                                | 633                             |
| <b>Toimeentulotuki</b>                | 304                                | 229                             |
| <b>Käytettävissä oleva tulo</b>       | 1547                               | 2292                            |
| <b>KTU asumiskustannusten jälkeen</b> | 840                                | 1413                            |

### 3.9 Ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan saaja

Esimerkkilaskelmissa on käytetty ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan laskentaperusteena pienipalkkaisen kuukausipalkkaa, jonka suuruus on 50 prosenttia keskipalkasta. Näin määritellyn pienipalkkaisen henkilön ansiosidonnainen päiväraha on 63–73 prosenttia edeltäneestä palkasta lapsikorotuksista riippuen. Päiväraha ja sen lapsikorotus ovat veronalaista tuloa.

Taulukossa 3.9.1 on esitetty ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa saavien kotitalouksien tulonmuodostus. Esimerkkilaskelmien ansiopäivärahan saajat ovat oikeutettuja yleiseen asumistukeen, lukuun ottamatta lapsettomia pariskuntia. Sen sijaan laskennallista oikeutta toimeentulotukeen ei synny esimerkkilaskelmissa käytetyllä päivärahojen tasolla.

Yksinasuvan ansiopäivärahan saajan tulot muodostuvat työttömyyspäivärahasta ja yleisestä asumistuesta. Yleisen asumistuen suuruus esimerkkitapauksessa on 192 euroa kuukaudessa. Käytettävissä olevat tulot ovat 1 079 euroa ja asumiskustannusten jälkeen käytettäväksi jää 552 euroa kuukaudessa.

Ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavan yksinhuoltajan tulot muodostuvat päivärahasta, yleisestä asumistuesta sekä lapsilisästä ja elatustuesta. Lapsilisää ja elatustukea maksetaan yhden lapsen yksinhuoltajalle yhteensä noin 300 euroa kuukaudessa. Asumistuen suuruus kuukaudessa on esimerkkitapauksessa 380 euroa. Kotitalouden käytettävissä oleviksi tuloiksi muodostuu 1 658 euroa ja asumiskustannusten jälkeen käytettäväksi jää 952 euroa kuukaudessa.

Ansiosidonnaisella päivärahalla olevan pariskunnan tulot muodostuvat työttömyyspäivärahoista. Käytettävissä olevat tulot ovat tällöin 1 774 euroa kuukaudessa. Asumiskustannusten jälkeen esimerkkipariskunnalla on käytettävissä 1 097 euroa kuussa.

Kahden ansiosidonnaisella päivärahalla olevan huoltajan ja kahden lapsen muodostaman kotitalouden tulot muodostuvat työttömyyspäivärahoista, yleisestä asumistuesta ja lapsilisistä. Kahdesta lapsesta maksetaan lapsilisiä 202 euroa kuussa. Esimerkkikotitalouden asumistuen suuruus on 265 euroa. Kotitalouden käytettävissä olevat tulot ovat reilut 2 500 euroa ja asumiskustannusten jälkeen kotitaloudelle jää kuukaudessa käytettäväksi 1 624 euroa.

**Taulukko 3.9.1 Ansiosidonnaisella työttömyyspäivärahalla olevan tulonmuodostus neljällä perhetyypillä ja keskisuuren kaupungin asumiskustannustasolla 2016. (€/kk)**

|   | Yksinasuva | Yksinhuoltaja<br>+ 1 lapsi | Pariskunta | Pariskunta<br>+ 2 lasta |
|---|------------|----------------------------|------------|-------------------------|
| <b>Työttömyyspäivärahat</b>               | 1111       | 1224                       | 2222       | 2555                    |
| <b>Lapsilisät</b>                         | 0          | 144                        | 0          | 202                     |
| <b>Elatustuki</b>                         | 0          | 155                        | 0          | 0                       |
| <b>Verot</b>                              | 224        | 245                        | 448        | 517                     |
| <b>Nettotulo</b>                          | 887        | 1278                       | 1774       | 2239                    |
| <b>Vuokra</b>                             | 526        | 707                        | 677        | 879                     |
| <b>Asumisen tuet</b>                      | 192        | 380                        | 0          | 265                     |
| <b>Toimeentulotuki</b>                    | 0          | 0                          | 0          | 0                       |
| <b>Käytettävissä oleva tulo</b>           | 1079       | 1658                       | 1774       | 2504                    |
| <b>KTU asumiskustannusten<br/>jälkeen</b> | 552        | 952                        | 1097       | 1624                    |



### 3.10 Työeläkkeen saaja

Työeläkkeen laskentaperusteena esimerkkilaskelmissa on käytetty työeläkkeen saajien keskimääristä työeläkettä vuonna 2013, riippumatta henkilön sukupuolesta ja siitä onko eläke maksettu vanhuuden vai työkyvyttömyyden perusteella. Vanhuuden perusteella maksettu työeläke on keskimäärin suurempi kuin työkyvyttömyyden perusteella maksettu työeläke. Työeläkettä saavat lapsiperheet saavat eläkettä useimmiten nimenomaan työkyvyttömyyden perusteella. Esimerkkilaskelmissa käytetty keskimääräinen työeläke on siis suurempi kuin lapsiperheiden keskimääräisesti saama työeläke.

Eläkkeensaajille maksetaan kansaneläkelain mukainen eläkkeensaajan lapsikorotus alle 16-vuotiaiden lasten perusteella. Jos molemmat puoliset saavat eläkettä, lapsikorotus maksetaan molemmille. Työeläke ja lapsikorotukset ovat veronalaista tuloa.

Lapsettomat eläkkeensaajat ovat oikeutettuja eläkkeensaajien asumistukeen, mikäli asumiskustannukset ja eläkkeen suuruus täyttävät tuen kriteerit. Eläkeläiskotitaloudet, joissa asuu alaikäisiä lapsia, ovat taas yleisen asumistuen piirissä. Esimerkeissä laskentaperusteena käytetty keskimääräinen työeläke on niin suuri, että työeläkkeen saajat eivät ole oikeutettuja kansaneläkkeeseen.

Taulukossa 3.10.1 on tarkastelun kohteena keskimääristä työeläkettä saavien kotitalouksien tulonmuodostus. Laskennallista oikeutta toimeentulotukeen ei näissä esimerkkilaskelmissa synny millään tarkastellulla työeläkettä saavalla perhetypillä.

Yksinasuvan työeläkkeen saajan tulot muodostuvat työeläkkeestä sekä eläkkeensaajien asumistuesta. Asumisen tuen suuruus on esimerkkilaskelmassa 183 euroa kuukaudessa. Yksinasuvan työeläkeläisen käytettävissä olevat tulot ovat 1 375 euroa kuussa. Asumiskustannusten jälkeen käytettävissä on 849 euroa.

Keskimääristä työeläkettä saavan yksinhuoltajan tulot muodostuvat työeläkkeen lisäksi eläkkeensaajan lapsikorotuksesta, lapsilisästä ja elatustuesta sekä yleisestä asumistuesta. Lapsikorotus yhdestä lapsesta on 22 euroa kuussa. Lapsilisän suuruus on yksinhuoltajalla yhteensä noin 300 euroa kuukaudessa. Asumistukea yksinhuoltajaeläkeläinen saa esimerkkilaskelmien mukaan 328 euroa. Työeläkkeellä olevan yksinhuoltajan verojen jälkeiset käytettävissä olevat tulot ovat 1 850 euroa ja asumiskustannusten jälkeen käytettäväksi jää kuukaudessa 1 143 euroa.

Keskimääristä työeläkettä saavan pariskunnan tulot muodostuvat pelkästään eläkkeistä. Eläkeläispariskunnan käytettävissä olevat tulot ovat 2 384 euroa ja asumiskustannusten jälkeen käytettäväksi jää 1 708 euroa kuukaudessa.

Keskimääristä työeläkettä saavan pariskunnan, jolla on kaksi alaikäistä lasta huollettavana, tulot muodostuvat eläkkeen lisäksi eläkkeensaajan lapsikorotuksista ja lapsilisästä sekä yleisestä asumistuesta. Kahdelle eläkeläiselle kahdesta lapsesta yhteensä maksettavat lapsikorotukset ovat 88 euroa kuukaudessa ja lapsilisät 202 euroa kuussa. Asumistukea esimerkkikotitalous saa 197 euroa. Käytettävissä olevat tulot ovat 2 888 euroa ja asumiskustannusten jälkeen tulot putoavat 2 009 euroon.

**Taulukko 3.10.1 Keskimääräistä työeläkettä saavan kotitalouden tulonmuodostus neljällä perhetyypillä ja keski-suuren kaupungin asumiskustannustasolla 2016. (€/kk)**

|   | <b>Yksinasuva</b> | <b>Yksinhuoltaja<br/>+ 1 lapsi</b> | <b>Pariskunta</b> | <b>Pariskunta<br/>+ 2 lasta</b> |
|---|-------------------|------------------------------------|-------------------|---------------------------------|
| <b>Eläkkeet</b>                           | 1378              | 1378                               | 2757              | 2757                            |
| <b>Lapsikorotukset</b>                    | 0                 | 22                                 | 0                 | 88                              |
| <b>Lapsilisät</b>                         | 0                 | 144                                | 0                 | 202                             |
| <b>Elatustuki</b>                         | 0                 | 155                                | 0                 | 0                               |
| <b>Verot</b>                              | 186               | 178                                | 372               | 356                             |
| <b>Nettotulo</b>                          | 1192              | 1522                               | 2385              | 2691                            |
| <b>Vuokra</b>                             | 526               | 707                                | 677               | 879                             |
| <b>Asumisen tuet</b>                      | 183               | 328                                | 0                 | 197                             |
| <b>Toimeentulotuki</b>                    | 0                 | 0                                  | 0                 | 0                               |
| <b>Käytettävissä oleva tulo</b>           | 1375              | 1850                               | 2384              | 2888                            |
| <b>KTU asumiskustannusten<br/>jälkeen</b> | 849               | 1143                               | 1708              | 2009                            |

### 3.11 Pienipalkkainen kotitalous

Pienipalkkaisuus on määritelty esimerkkilaskelmissa 50 prosentiksi keskipalkasta eli 1 688 euron kuukausipalkaksi. Palkkatulo on veronalaista tuloa. Taulukossa 3.11.1 on esitetty esimerkkilaskelmia pienipalkkaisten kotitalouksien tulonmuodostuksesta.

Yksinasuvan pienipalkkaisen tulot muodostuvat palkkatuloista ja yleisestä asumistuesta. Asumistukea esimerkkilaskelman pienipalkkainen saa 99 euroa kuussa. Käytettävissä olevat tulot ovat vajaat 1 500 euroa ja asumiskustannusten jälkeen pienipalkkaisella on käytettävissä 972 euroa kuukaudessa.

Pienipalkkaisen yksinhuoltajan tulot muodostuvat palkkatulojen lisäksi yleisestä asumistuesta, lapsilisästä ja elatustuesta. Palkan ja tukien jälkeen esimerkkilaskelman yksinhuoltajan verojen jälkeiset käytettävissä olevat tulot ovat 2 032 euroa ja asumiskustannusten jälkeen käytettäväksi jää 1 325 euroa kuukaudessa.

Pienipalkkaisen pariskunnan tulot muodostuvat pelkästään palkkatuloista. Käytettävissä olevat tulot pariskunnalla ovat vajaat 2 800 euroa kuukaudessa. Asumiskustannusten jälkeen käytettävissä on 2 329 euroa.

Kahden pienipalkkaisen huoltajan ja kahden lapsen kotitalouden tulot muodostuvat palkkatulojen lisäksi lapsilisistä ja yleisestä asumistuesta. Yleisen asumistuen suuruus on esimerkkitapauksessa 190 euroa ja lapsilisät yhteensä noin 200 euroa. Käytettävissä olevat tulot ovat 3 208 euroa ja asumiskustannusten jälkeiseksi tuloiksi jää 2 329 euroa kuukaudessa.

Työssäkäyvien vanhempien alle kouluikäiset lapset olisivat todennäköisesti päivähoidossa. Laskelmassa ei kuitenkaan ole huomioitu kunnallisia päivähoitomaksuja. Esimerkkiperheiden tulotasolla päivähoitomaksut olisivat yksinhuoltajalla 51 euroa kuukaudessa, mikäli korotus toteutetaan indeksikorotuksena. Jos korotus toteutetaan 20 prosentin lisäkorotuksena, pienipalkkainen yksinhuoltaja ei joutuisi maksamaan päivähoitomaksua. Kahden pienipalkkaisen huoltajan ja kahden lapsen perheessä, jossa toinen lapsista on vielä päiväkotikäinen, indeksikorotuksen jälkeen päivähoitomaksu olisi 104 euroa kuukaudessa ja 20 prosentin lisäkorotuksen toteutuessa 113 euroa kuukaudessa.

**Taulukko 3.11.1 Pienipalkkaisen kotitalouden tulonmuodostus neljällä perhetyypillä ja keski-suuren kaupungin asumiskustannustasolla 2016. (€/kk)**

|   | Yksinasuva  | Yksinhuoltaja<br>+ 1 lapsi | Pariskunta  | Pariskunta<br>+ 2 lasta |
|---|-------------|----------------------------|-------------|-------------------------|
| <b>Palkat</b>                             | 1688        | 1688                       | 3375        | 3375                    |
| <b>Lapsilisät</b>                         | 0           | 144                        | 0           | 202                     |
| <b>Elatustuki</b>                         | 0           | 155                        | 0           | 0                       |
| <b>Verot</b>                              | 288         | 280                        | 576         | 560                     |
| <b>Nettotulo</b>                          | 1400        | 1707                       | 2799        | 3017                    |
| <b>Vuokra</b>                             | 526         | 707                        | 677         | 879                     |
| <b>Asumisen tuet</b>                      | 99          | 325                        | 0           | 190                     |
| <b>Toimeentulotuki</b>                    | 0           | 0                          | 0           | 0                       |
| <b>Käytettävissä oleva tulo</b>           | <b>1498</b> | <b>2032</b>                | <b>2799</b> | <b>3208</b>             |
| <b>KTU asumiskustannusten<br/>jälkeen</b> | <b>972</b>  | <b>1325</b>                | <b>2122</b> | <b>2329</b>             |

### 3.12 Keskipalkkainen kotitalous

Keskipalkan pohjapalkkana on Tilastokeskuksen palkkatilaston 2013 kokopäivätyön keskipalkka, joka on korotettu vuodelle 2016 ansiotasoindeksin ja viimeisimmän ansiotasoindeksiennusteen mukaisesti. Täten saadun keskipalkan suuruus on 3 375 euroa kuukaudessa. Palkkatulo on veronalaista tuloa. Taulukossa 3.12.1 on esitetty esimerkkejä keskipalkkaisten kotitalouksien tulonmuodostuksesta.

Yksinasuvan keskipalkkaisen käytettävissä olevat tulot ovat 2 377 euroa kuukaudessa. Asumiskustannusten jälkeen käytettäväksi jää esimerkkitapauksessa 1 851 euroa.

Keskipalkkaisen yksinhuoltajan tulot muodostuvat palkkatulojen lisäksi 144 euron lapsilisästä ja 155 euron elatustuesta. Yksinhuoltajakotitalouden käytettävissä olevat tulot ovat 2 682 euroa ja asumiskustannusten jälkeiset tulot 1 975 euroa kuukaudessa.

Keskipalkkaisen pariskunnan käytettävissä olevat tulot ovat 4 755 euroa kuussa. Asumiskustannusten jälkeen käytettävissä olevat tulot ovat vuokralla asuvalla lapsettomalla pariskunnalla 4 078 euroa kuukaudessa.

Kahden keskipalkkaisen huoltajan ja kahden lapsen muodostaman kotitalouden tulot muodostuvat palkkatuloista ja lapsilisistä. Lapsilisät ovat kahdesta lapsesta yhteensä 202 euroa. Käytettävissä oleviksi tuloiksi muodostuu 4 967 euroa kuussa ja asumiskustannusten jälkeen kotitaloudella on käytettävissä 4 087 euroa.

Työssäkäyvien vanhempien alle kouluikäiset lapset olisivat todennäköisesti päivähoidossa. Laskelmassa ei kuitenkaan ole huomioitu päivähoitomaksuja kunnallisesta päivähoidosta. Esimerkkiperheiden tulotasolla päivähoitomaksut olisivat yksinhuoltajalla 245 euroa kuukaudessa, mikäli korotus toteutetaan indeksikorotuksena ja 186 euroa kuukaudessa, mikäli korotus toteutetaan 20 prosentin lisäkorotuksena. Kahden huoltajan kotitaloudessa, jossa on yksi päiväkotikäinen lapsi, indeksikorotuksen mukainen korotus tuottaisi 290 euron suuruisen päivähoitomaksun kuukaudessa ja lisäkorotuksen mukainen 354 euroa kuukaudessa.

**Taulukko 3.12.1 Keskipalkkaisen kotitalouden tulonmuodostus neljällä perhetyypillä ja keski-suuren kaupungin asumiskustannustasolla 2016. (€/kk)**

|                                       | Yksinasuva  | Yksinhuoltaja<br>+ 1 lapsi | Pariskunta  | Pariskunta<br>+ 2 lasta |
|---------------------------------------|-------------|----------------------------|-------------|-------------------------|
| <b>Palkat</b>                         | 3375        | 3375                       | 6751        | 6751                    |
| <b>Lapsilisät</b>                     | 0           | 144                        | 0           | 202                     |
| <b>Elatustuki</b>                     | 0           | 155                        | 0           | 0                       |
| <b>Verot</b>                          | 998         | 993                        | 1996        | 1986                    |
| <b>Nettotulo</b>                      | 2377        | 2682                       | 4755        | 4967                    |
| <b>Vuokra</b>                         | 526         | 707                        | 677         | 879                     |
| <b>Asumisen tuet</b>                  | 0           | 0                          | 0           | 0                       |
| <b>Toimeentulotuki</b>                | 0           | 0                          | 0           | 0                       |
| <b>Käytettävissä oleva tulo</b>       | <b>2377</b> | <b>2682</b>                | <b>4755</b> | <b>4967</b>             |
| <b>KTU asumiskustannusten jälkeen</b> | <b>1851</b> | <b>1975</b>                | <b>4078</b> | <b>4087</b>             |

# 4 Esimerkkilaskelmien kotitalouksien tulojen kehitys 2012–2016

## 4.1 Tulojen kehitys suhteessa hintoihin ja keskipalkkoihin

Etuuksien muutosten vaikutusten laajempi analysointi edellyttää eri elämäntilanteissa olevien kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen tarkastelua. Taulukossa 4.1.1 on esitetty esimerkkilaskelmien kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kehitys vuosina 2012–2016 ja 2015–2016 ennen asumiskustannuksia vuoden 2016 hintatasossa sekä kyseisten tulojen prosentuaalinen muutos vuodesta 2012 vuoteen 2016, sekä tulojen osuus vastaavan keskipalkkaisen kotitalouden tulotasosta vuonna 2016. Monia perusturvaetuuksia tarkistettiin inflaation mukaisesti alaspäin vuonna 2016. Lapsilisät irrotettiin kansaneläkeindeksistä, samoin kuin opintotuki, joten ne pysyivät ennallaan. Takuueläkkeen tasoa korotettiin noin 20 euroa. Toimeentulotuen perusosa pidettiin ennallaan kansaneläkeindeksin alenemisesta huolimatta.

Yksinasuvan työttömän perusturvan, vähimmäismääräisen sairauspäivärahan tai opintotuen (opintorahan + opintolainan) varassa olevan kotitalouden käytettävissä olevat tulot ovat noin 43 prosenttia yksinasuvan keskipalkkaisen kotitalouden käytettävistä olevista tuloista. Tulotaso suhteessa vastaavaan keskipalkkaiseen työssäkäyvään on yksinasuvalla takuueläkeläisellä 49 prosenttia, keskimääräisellä työeläkkeellä olevalla 58 prosenttia, pienipalkkaisesta työstä ansiosidonnaisella työttömyysturvalla olevalla 45 prosenttia ja pienipalkkaisessa työssä olevalla 63 prosenttia.

Perusturvan varassa olevien yksinhuoltajatalouksien tulotaso on lähempänä keskipalkkaisia kotitalouksia kuin yksinasuvien. Kaikkien perusturvan varassa olevien esimerkkilaskelmien yksinhuoltajien käytettävissä olevat tulot ovat noin 58 prosenttia keskipalkkaisen yksinhuoltajatalouden käytettävissä olevista tuloista. Työttömän ansioturva saavan yksinhuoltajan käytettävissä olevat tulot ovat 62 prosenttia keskipalkkaisen käytettävissä olevista tuloista. Työeläkettä saavan yksinhuoltajan tulotaso on noin 69 prosenttia keskipalkkaisen yksinhuoltajan käytettävissä olevista tuloista ja pienipalkkaisen 76 prosenttia.

Perusturvan varassa olevista lapsettomista pariskunnista perustyöttömyyspäivärahaa ja vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa saavien käytettävissä olevat tulot jäävät hieman alle kolmannekseen keskipalkkaisen pariskunnan käytettävissä olevista tuloista. Opintotukea saavien pariskuntien tulotaso on 38–39 prosenttia keskipalkkaisen pariskunnan käytettävissä olevista tuloista. Työttömän ansioturva saavien pariskuntien käytettävissä olevat tulot ovat samaa tasoa (37 %) ja takuueläkettä saavien hieman korkeammat (40 %).

Kahden huoltajan ja kahden lapsen muodostamien perusturvan varassa elävien kotitalouksien käytettävissä olevat tulot ovat hieman alle puolet vastaavanlaisten keskipalkkaisten kotitalouksien käytettävissä olevista tuloista (46–49 %). Matalin tulotaso on perustyöttömyyspäivärahaa ja vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa saavilla.

Vuosien 2012 ja 2016 välillä eniten kotitalouksien käytettävissä olevat tulot nousivat opintotukea saavilla lapsettomilla pariskunnilla (10 %). Suurimmalla osalla muistakin esimerkkitalouksista käytettävissä olevat tulot hieman nousivat. Ainoastaan pienipalkkaisilla lapsettomilla pariskunnilla tulot laskivat näiden vuosien välillä (3 %). Jos tarkastellaan vain vuosien 2015 ja 2016 välistä muutosta, esimerkkilaskelmien kotitalouksissa käytettävissä olevat tulot muuttuvat -2 prosentista +2 prosenttiin.

**Taulukko 4.1.1 Esimerkkilaskelmien kotitalouksien käytettävissä olevat tulot euroina (KTU), 2016 rahassa, muutos ja suhde keskituloisiin**

|   | KTU<br>2012 | KTU<br>2015 | KTU<br>2016 | Reaalimuutos %<br>2012–16 | Reaalimuutos %<br>2015–16 | Keskipalkkaan %<br>2016 |
|---|-------------|-------------|-------------|---------------------------|---------------------------|-------------------------|
| <b>Yksinasuva</b>                         |             |             |             |                           |                           |                         |
| Perustyöttömyysturva                      | 953         | 1005        | 1 012       | 6                         | 1                         | 43                      |
| Takuueläke                                | 1094        | 1136        | 1 158       | 6                         | 2                         | 49                      |
| Vähimm. SV-päiväraha                      | 953         | 1005        | 1 012       | 6                         | 1                         | 43                      |
| Opintotuki, kk-opisk. al. ennen<br>8/2014 | 953         | 1005        | 1 012       | 6                         | 1                         | 43                      |
| Opintotuki, kk-opisk. al. 8/2014 jälkeen  |             | 1005        | 1 012       |                           | 1                         | 43                      |
| Pienipalkkaisen ansioturva                | 1064        | 1093        | 1 079       | 1                         | -1                        | 45                      |
| Työeläke                                  | 1328        | 1375        | 1 375       | 4                         | 0                         | 58                      |
| Pieni palkka                              | 1440        | 1508        | 1 498       | 4                         | -1                        | 63                      |
| Keskipalkka                               | 2362        | 2368        | 2 377       | 1                         | 0                         | 100                     |
| <b>Yksinhuoltaja</b>                      |             |             |             |                           |                           |                         |
| Perustyöttömyysturva                      | 1463        | 1538        | 1 547       | 6                         | 1                         | 58                      |
| Takuueläke                                | 1565        | 1557        | 1 568       | 0                         | 1                         | 58                      |
| Vähimm. SV-päiväraha                      | 1463        | 1538        | 1 547       | 6                         | 1                         | 58                      |
| Perhe-eläke                               | 1463        | 1538        | 1 547       | 6                         | 1                         | 58                      |
| Opintotuki, kk-opisk. al. ennen<br>8/2014 | 1463        | 1538        | 1 547       | 6                         | 1                         | 58                      |
| Opintotuki, kk-opisk. al. 8/2014 jälkeen  |             | 1538        | 1 547       |                           | 1                         | 58                      |
| Kotihoidon tuki                           | 1463        | 1538        | 1 547       | 6                         | 1                         | 58                      |
| Pienipalkkaisen ansioturva                | 1623        | 1677        | 1 658       | 2                         | -1                        | 62                      |
| Työeläke                                  | 1799        | 1875        | 1 850       | 3                         | -1                        | 69                      |
| Pieni palkka                              | 1929        | 2043        | 2 032       | 5                         | -1                        | 76                      |
| Keskipalkka                               | 2672        | 2676        | 2 682       | 0                         | 0                         | 100                     |
| <b>Pariskunta</b>                         |             |             |             |                           |                           |                         |
| Perustyöttömyysturva                      | 1449        | 1495        | 1 502       | 4                         | 1                         | 32                      |
| Takuueläke                                | 1804        | 1866        | 1 885       | 5                         | 1                         | 40                      |
| Vähimm. SV-päiväraha                      | 1422        | 1495        | 1 502       | 6                         | 1                         | 32                      |
| Opintotuki, kk-opisk. al. ennen<br>8/2014 | 1651        | 1826        | 1 810       | 10                        | -1                        | 38                      |
| Opintotuki, kk-opisk. al. 8/2014 jälkeen  |             | 1894        | 1 877       |                           | -1                        | 39                      |
| Pienipalkkaisen ansioturva                | 1766        | 1812        | 1 774       | 0                         | -2                        | 37                      |
| Työeläke                                  | 2373        | 2406        | 2 384       | 0                         | -1                        | 50                      |
| Pieni palkka                              | 2879        | 2793        | 2 799       | -3                        | 0                         | 59                      |
| Keskipalkka                               | 4723        | 4737        | 4 755       | 1                         | 0                         | 100                     |
| <b>Lapsiperhe</b>                         |             |             |             |                           |                           |                         |
| Perustyöttömyysturva                      | 2181        | 2285        | 2 292       | 5                         | 0                         | 46                      |
| Takuueläke                                | 2310        | 2399        | 2 431       | 5                         | 1                         | 49                      |
| Vähimm. SV-päiväraha                      | 2181        | 2285        | 2 292       | 5                         | 0                         | 46                      |
| Opintotuki, kk-opisk. al. ennen<br>8/2014 | 2181        | 2310        | 2 311       | 6                         | 0                         | 47                      |
| Opintotuki, kk-opisk. al. 8/2014 jälkeen  |             | 2378        | 2 378       |                           | 0                         | 48                      |
| Kotihoidon tuki                           | 2181        | 2285        | 2 292       | 5                         | 0                         | 46                      |
| Pienipalkkaisen ansioturva                | 2395        | 2521        | 2 504       | 5                         | -1                        | 50                      |
| Työeläke                                  | 2779        | 2917        | 2 888       | 4                         | -1                        | 58                      |
| Pieni palkka                              | 3106        | 3209        | 3 208       | 3                         | 0                         | 65                      |
| Keskipalkka                               | 4950        | 4951        | 4 967       | 0                         | 0                         | 100                     |

Taulukossa 4.1.2 on esitetty perusturvan varassa elävien kotitalouksien käytettävissä olevat tulot asumiskustannusten jälkeen suhteessa vastaavanlaisen keskipalkkaisen kotitalouden tulotasoon vuonna 2016. Koska kotitalouksien asumiskustannukset oletetaan euromääräisesti perhetyypeittäin samoiksi elämäntilanteesta riippumatta, muodostavat asumisen tuet huomattavan osan pienempituloisten perusturvan varassa elävien kotitalouksien tuloista. Perusturvan varassa elävien kotitalouksien tulotaso on siten asumiskustannusten jälkeen käytettävissä olevina tuloina tarkasteltuna selvästi kauempana keskipalkkaisten kotitalouksien tulotasosta kuin vertailtaessa tulotasoja ennen asumismenoja.

Vuokratason ennakoidaan nousevan selvästi enemmän kuin ansiotason vuonna 2016. Etuuksien taso on pääsääntöisesti joko laskenut tai pysynyt ennallaan, takuueläkettä lukuun ottamatta. Asumistukien, sekä yleisen että eläkkeensaajien asumistuen ja opintotuen asumislisän, normit on jätetty vuoden 2015 tasolle. Laskennallisesti toimeentulotukeen oikeutettujen kotitalouksien käytettävissä olevat tulot asumismenojen jälkeen pysyvät ennallaan, koska toimeentulotuen taso pidettiin samana kuin vuonna 2015. Asumiskustannuksia korvataan toimeentulotuella esimerkkilaskelmien perusteella entistä enemmän.

Yksinasuvan työttömän perusturvaa, vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa tai opintotukea (opintoraha + opintolaina) saavan kotitalouden asumiskustannusten jälkeiset käytettävissä olevat tulot ovat 26 prosenttia yksinasuvan keskipalkkaisen tuloista. Yksinasuvalla takuueläkeläisellä osuus on 34 prosenttia ja keskimääräistä työeläkettä saavalla 46 prosenttia asumismenojen jälkeisillä tuloilla tarkasteltuna. Pienipalkkaisesta työstä ansiosidonnaisella työttömyysturvalla olevan tulot ovat 30 prosenttia ja pienipalkkaisessa työssä olevalla 53 prosenttia keskipalkkaisen yksinasuvan asumismenojen jälkeiseen tulotasoon verrattuna.

Perusturvan varassa olevien yksinhuoltajakotitalouksien käytettävissä olevat tulot ovat 43 prosenttia keskipalkkaisen yksinhuoltajan käytettävissä olevista tuloista, takuueläkeläistä lukuun ottamatta, jonka tulotaso on 44 prosenttia. Ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavan käytettävissä olevat tulot asumiskustannusten jälkeen ovat hieman alle puolet (48 %) keskipalkkaisen tulotasosta. Keskimääräistä työeläkettä saavan tulotaso taas on noin 58 prosenttia.

Perustyöttömyysturvaa tai vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa saavien pariskuntien käytettävissä olevat tulot asumiskustannusten jälkeen ovat noin viidenneksen keskipalkkaisen pariskunnan tulotasosta. Opintotukea, ansiopäivärahaa tai takuueläkettä saavien pariskuntien tulotaso on alle kolmanneksen (27–30 %) keskipalkkaisen pariskunnan asumiskustannusten jälkeen käytettävissä olevista tuloista.

Kahden huoltajan ja kahden lapsen kotitaloudessa perustyöttömyyspäivärahaa, vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa, kotihoidon tukea tai ennen elokuuta 2014 aloittaneen korkeakouluopiskelijan opintotukea saavien asumiskustannusten jälkeen käytettävissä olevat tulot ovat 35 prosenttia keskipalkkaisen lapsiperheen tulotasosta. Elokuun 2014 jälkeen aloittaneiden korkeakouluopiskelijoiden ja takuueläkeläisten käytettävissä olevat tulot asumiskustannusten jälkeen ovat hieman korkeammat, 37–38 prosenttia. Ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavilla tulotaso on 40 prosenttia keskipalkkaisen tulotasosta asumiskustannusten jälkeen.

Vuosien 2012 ja 2016 välillä eniten asumismenojen jälkeiset käytettävissä olevat tulot laskivat takuueläkettä saavalla yksinhuoltajalla (7 %) sekä pienestä palkasta ansioturvalla olevalla yksinasuvalla ja pienipalkkaisella pariskunnalla (6 %). Samojen vuosien välillä eniten asumismenojen jälkeiset käytettävissä olevat tulot nousivat lapsettomalla opintotukea saavalla pariskunnalla (9 %). Vuosien 2015 ja 2016 välistä muutosta tarkasteltaessa havaitaan, että pienipalkkaisen ansioturvaa saavien yksin elävien ja lapsettomien parien tulot laskivat eniten (5 %). Suurimmalla osalla muistakin esimerkkiperheistä asumismenojen jälkeiset tulot ovat laskeneet viime vuodesta tähän vuoteen verrattaessa.

**Taulukko 4.1.2 Esimerkkilaskelmien kotitalouksien käytettävissä olevat tulot euroina (KTU) asumismenojen jälkeen, 2016 rahassa, muutos ja suhde keskituloisiin**

|  | KTU<br>2012 | KTU<br>2015 | KTU<br>2016 | Reaalimuutos %<br>2012–16 | Reaalimuutos %<br>2015–16 | Keskipalkkaan %<br>2016 |
|--|-------------|-------------|-------------|---------------------------|---------------------------|-------------------------|
| <b>Yksinasuva</b>                        |             |             |             |                           |                           |                         |
| Perustyöttömyysturva                     | 476         | 490         | 486         | 2                         | -1                        | 26                      |
| Takuueläke                               | 617         | 622         | 631         | 2                         | 2                         | 34                      |
| Vähimm. SV-päiväraha                     | 476         | 490         | 486         | 2                         | -1                        | 26                      |
| Opintotuki, kk-opisk. al. ennen 8/2014   | 476         | 490         | 486         | 2                         | -1                        | 26                      |
| Opintotuki, kk-opisk. al. 8/2014 jälkeen |             | 490         | 486         |                           | -1                        | 26                      |
| Pienipalkkaisen ansioturva               | 587         | 578         | 552         | -6                        | -5                        | 30                      |
| Työeläke                                 | 852         | 860         | 849         | 0                         | -1                        | 46                      |
| Pieni palkka                             | 963         | 993         | 972         | 1                         | -2                        | 53                      |
| Keskipalkka                              | 1885        | 1854        | 1 851       | -2                        | 0                         | 100                     |
| <b>Yksinhuoltaja</b>                     |             |             |             |                           |                           |                         |
| Perustyöttömyysturva                     | 823         | 847         | 840         | 2                         | -1                        | 43                      |
| Takuueläke                               | 925         | 866         | 861         | -7                        | -1                        | 44                      |
| Vähimm. SV-päiväraha                     | 823         | 847         | 840         | 2                         | -1                        | 43                      |
| Perhe-eläke                              | 823         | 847         | 840         | 2                         | -1                        | 43                      |
| Opintotuki, kk-opisk. al. ennen 8/2014   | 823         | 847         | 840         | 2                         | -1                        | 43                      |
| Opintotuki, kk-opisk. al. 8/2014 jälkeen |             | 847         | 840         |                           | -1                        | 43                      |
| Kotihoidon tuki                          | 823         | 847         | 840         | 2                         | -1                        | 43                      |
| Pienipalkkaisen ansioturva               | 983         | 986         | 952         | -3                        | -3                        | 48                      |
| Työeläke                                 | 1159        | 1184        | 1 143       | -1                        | -3                        | 58                      |
| Pieni palkka                             | 1289        | 1352        | 1 325       | 3                         | -2                        | 67                      |
| Keskipalkka                              | 2032        | 1985        | 1 975       | -3                        | -1                        | 100                     |
| <b>Pariskunta</b>                        |             |             |             |                           |                           |                         |
| Perustyöttömyysturva                     | 836         | 833         | 825         | -1                        | -1                        | 20                      |
| Takuueläke                               | 1191        | 1204        | 1 208       | 1                         | 0                         | 30                      |
| Vähimm. SV-päiväraha                     | 809         | 833         | 825         | 2                         | -1                        | 20                      |
| Opintotuki, kk-opisk. al. ennen 8/2014   | 1038        | 1164        | 1 133       | 9                         | -3                        | 28                      |
| Opintotuki, kk-opisk. al. 8/2014 jälkeen |             | 1232        | 1 200       |                           | -3                        | 29                      |
| Pienipalkkaisen ansioturva               | 1153        | 1150        | 1 097       | -5                        | -5                        | 27                      |
| Työeläke                                 | 1760        | 1744        | 1 708       | -3                        | -2                        | 42                      |
| Pieni palkka                             | 2266        | 2131        | 2 122       | -6                        | 0                         | 52                      |
| Keskipalkka                              | 4110        | 4075        | 4 078       | -1                        | 0                         | 100                     |
| <b>Lapsiperhe</b>                        |             |             |             |                           |                           |                         |
| Perustyöttömyysturva                     | 1385        | 1426        | 1 413       | 2                         | -1                        | 35                      |
| Takuueläke                               | 1514        | 1539        | 1 552       | 3                         | 1                         | 38                      |
| Vähimm. SV-päiväraha                     | 1385        | 1426        | 1 413       | 2                         | -1                        | 35                      |
| Opintotuki, kk-opisk. al. ennen 8/2014   | 1385        | 1450        | 1 432       | 3                         | -1                        | 35                      |
| Opintotuki, kk-opisk. al. 8/2014 jälkeen |             | 1518        | 1 499       |                           | -1                        | 37                      |
| Kotihoidon tuki                          | 1385        | 1426        | 1 413       | 2                         | -1                        | 35                      |
| Pienipalkkaisen ansioturva               | 1599        | 1662        | 1 624       | 2                         | -2                        | 40                      |
| Työeläke                                 | 1982        | 2058        | 2 009       | 1                         | -2                        | 49                      |
| Pieni palkka                             | 2310        | 2349        | 2 329       | 1                         | -1                        | 57                      |
| Keskipalkka                              | 4154        | 4092        | 4 087       | -2                        | 0                         | 100                     |



## 4.2 Laskennallisen toimeentulotuen kehitys esimerkkiperheissä

Taulukossa 4.2.1 on kuvattu esimerkkilaskelmien kotitalouksien laskennallisen toimeentulotuen määrä keskiarvoissa kaupungissa. Esimerkkilaskelmissa asumismenojen oletetaan olevan kohtuulliset, joten voidaan olettaa, että ne korvataan perustoimeentulotuessa täysimääräisesti (oletetut asumismenot eri perhetyypeille on kuvattu taulukossa 3.1.1).

Keskiarvoissa kaupungissa yksin vuokralla asuvista joko perustyyttömyysturvaa, vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa tai opintotukea saavat ovat laskennallisesti oikeutettuja toimeentulotukeen. Vuoden 2016 hinnoissa tarkasteltuna perustyyttömyysturvaa ja vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa saavien yksinasuvien toimeentulotuen suuruus on vuosien 2012 ja 2016 välillä kasvanut. Sen sijaan opintotukea saavilla toimeentulotuen suuruus on laskenut näiden vuosien välillä opintolainan 100 euron korotuksesta johtuen. Suurimmillaan toimeentulotuen määrä (172 €/kk) on vuonna 2016 vähimmäismääräisen sairauspäivärahan varassa elävillä.

Yksinhuoltajatalouksista perustyyttömyysturvalla, vähimmäismääräisellä sairauspäivärahalla, perhe-eläkkeellä, opintotuella tai kotihoidon tuella elävät saavat toimeentulotukea. Opintotuella eläviä lukuun ottamatta muiden edellä mainittujen esimerkkikotitalouksien laskennallisen toimeentulotuen suuruus on kasvanut vuosien 2012 ja 2016 välillä. Suurimmillaan toimeentulotuki on kotihoidon tuella elävillä yksinhuoltajilla (304 €/kk).

Lapsettomista pariskunnista ainoastaan perustyyttömyysturvalla ja vähimmäismääräisellä sairauspäivärahalla elävät ovat laskennallisesti oikeutettuja toimeentulotukeen. Perustyyttömyysturvaa saavillakaan ei oikeutta toimeentulotukeen ollut tarkastellun ajanjakson ensimmäisinä vuosina, vaan vasta vuosina 2015 ja 2016. Vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa saavilla pariskunnilla toimeentulotuen määrä nousi vuodesta 2012 vuoteen 2016 mennessä kaksinkertaiseksi: 66 eurosta 133 euroon kuukaudessa.

Kaksilapsisessa kahden huoltajan kotitaloudessa elävistä esimerkkiperheistä toimeentulotukeen laskelmien mukaan ovat oikeutettuja perustyyttömyysturvalla, vähimmäismääräisellä sairauspäivärahalla sekä kotihoidontuella (puoliso perustyyttömyysturvalla) elävät kotitaloudet. Tarkastelujakson kahtena ensimmäisenä vuonna myös opintotuella elävät olivat oikeutettuja toimeentulotukeen. Suurinta toimeentulotukea vuonna 2016 kaksilapsisista kahden vanhemman perheistä laskennallisesti saavat vähimmäismääräisellä sairauspäivärahalla elävät (348 €/kk).

Keskipalkkaiset, pienipalkkaiset, keskimääräistä työeläkettä saavat, pieneltä palkalta ansiosidonnaiselle turvalle jääneet eivätkä takuueläkeläiset ole esimerkkilaskelmien mukaan oikeutettuja toimeentulotukeen missään kuvatuista perhetyypeistä.

**Taulukko 4.2.1 Laskennallisen toimeentulotuen määrä (e/kk) esimerkkiperheissä vuosina 2012–2016 vuoden 2016 hintatasossa**

|  | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 |
|--|------|------|------|------|------|
| <b>Yksinasuva</b>                        |      |      |      |      |      |
| Perustytömyysturva                       | 43   | 52   | 52   | 82   | 94   |
| Takuueläke                               | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Vähimm. SV-päiväraha                     | 121  | 126  | 125  | 157  | 172  |
| Opintotuki, kk-opisk. al. ennen 8/2014   | 127  | 159  | 74   | 92   | 107  |
| Opintotuki, kk-opisk. al. 8/2014 jälkeen | 127  | 159  | 40   | 58   | 74   |
| Pienipalkkaisen ansioturva               | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Työeläke                                 | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Pieni palkka                             | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Keskipalkka                              | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| <b>Yksinhuoltaja</b>                     |      |      |      |      |      |
| Perustytömyysturva                       | 21   | 37   | 43   | 68   | 85   |
| Takuueläke                               | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Vähimm. SV-päiväraha                     | 183  | 196  | 201  | 227  | 248  |
| Perhe-eläke                              | 27   | 37   | 41   | 117  | 137  |
| Opintotuki, kk-opisk. al. ennen 8/2014   | 72   | 102  | 7    | 42   | 64   |
| Opintotuki, kk-opisk. al. 8/2014 jälkeen | 72   | 102  | 0    | 9    | 31   |
| Kotihoidon tuki                          | 239  | 255  | 257  | 284  | 304  |
| Pienipalkkaisen ansioturva               | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Työeläke                                 | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Pieni palkka                             | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Keskipalkka                              | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| <b>Pariskunta</b>                        |      |      |      |      |      |
| Perustytömyysturva                       | 0    | 0    | 0    | 25   | 47   |
| Takuueläke                               | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Vähimm. SV-päiväraha                     | 66   | 72   | 68   | 106  | 133  |
| Opintotuki, kk-opisk. al. ennen 8/2014   | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Opintotuki, kk-opisk. al. 8/2014 jälkeen | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Pienipalkkaisen ansioturva               | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Työeläke                                 | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Pieni palkka                             | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Keskipalkka                              | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| <b>Lapsiperhe</b>                        |      |      |      |      |      |
| Perustytömyysturva                       | 105  | 135  | 141  | 106  | 119  |
| Takuueläke                               | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Vähimm. SV-päiväraha                     | 367  | 390  | 394  | 345  | 348  |
| Opintotuki, kk-opisk. al. ennen 8/2014   | 83   | 136  | 0    | 0    | 0    |
| Opintotuki, kk-opisk. al. 8/2014 jälkeen | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Kotihoidon tuki                          | 236  | 263  | 269  | 221  | 229  |
| Pienipalkkaisen ansioturva               | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Työeläke                                 | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Pieni palkka                             | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |
| Keskipalkka                              | 0    | 0    | 0    | 0    | 0    |

# 5 Talousarvion tulonjakovaikutukset

## 5.1 Vaikutukset tuloeroihin ja pienituloisuusasteeseen

Seuraavassa tarkastellaan talousarvion muutosten vaikutuksia tuloeroihin ja pienituloisuusasteeseen mikrosimuloinnin avulla. Mikrosimuloinnissa on käytetty Tilastokeskuksen yhdessä Kelan tutkimusosaston kanssa ylläpitämää SISU-mikrosimulointimallia, jota on sovellettu noin 800 000 henkilöä käsittävään rekisteriaineistoon vuodelta 2013.

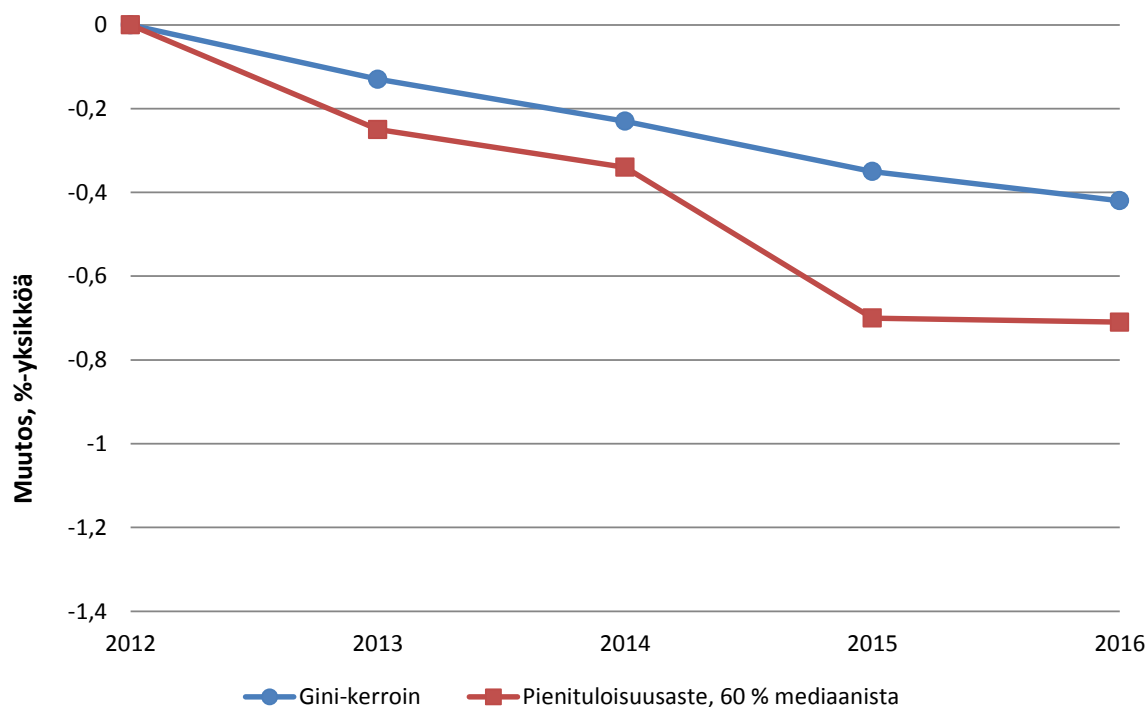
Tuloeroja mitataan Gini-kertoimen avulla. Gini-kerroin on indikaattori, joka kuvaa kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen jakautumista. Se voi saada arvot 0 ja 100 välillä. Mitä korkeampi indikaattorin arvo on, sitä suuremmat tuloerot ovat. Suomessa tuloerot ovat esimerkiksi muihin OECD-maihin verrattuna pienet, mutta ne ovat kuitenkin kasvaneet 1990-luvun alun tasosta merkittävästi.

Suomessa ei ole virallisesti määriteltyä köyhyysrajaa, mutta usein sellaisena käytetään Eurostatin suhteellista köyhyysriskirajaa, josta Tilastokeskuksen tulonjakotilasto käyttää nimeä pienituloisuusaste. Pienituloisuusraja on 60 prosenttia kotitalouksien käytettävissä olevien rahatulojen kulutusyksikkökohtaisten tulojen mediaanista. Tulonjakotilaston mukaan vuonna 2014 pienituloisuusraja oli yhden hengen kotitaloudessa 1 191 euroa kuukaudessa. Jokainen seuraava aikuinen nostaa rajaa 0,5 painolla eli noin 600 eurolla kuukaudessa, ja jokainen lapsi 0,3 painolla eli noin 360 eurolla kuukaudessa.

Vuosien 2012–2016 verotus- ja etuuslainsäädännön vaikutuksia tuloeroihin ja pienituloisuusasteeseen on arvioitu soveltamalla kunkin vuoden lainsäädäntöä vuorollaan vuoden 2013 väestöaineistoon. Tuloeroihin ja pienituloisuusasteeseen vaikuttavat lainsäädännön lisäksi esimerkiksi muutokset väestörakenteessa ja talouden suhdanteet. Näissä tarkasteluissa pyritään kuitenkin erottelemaan lainsäädännön tulonjakovaikutukset muista tuloeroihin vaikuttavista muutoksista ja käyttämään kaikissa simuloinneissa samaa väestöaineistoa. Lainsäädännön rahamääräiset parametrit on muutettu aineistovuoden tasoon ansiotasoindeksillä. Laskelmat ovat luonteeltaan staattisia, eli ne eivät huomioi lainsäädännön muutosten mahdollisia käyttäytymisvaikutuksia.

Kuviosta 5.1 voidaan nähdä, että vuosina 2012–2016 tehdyt etuus- ja verotuslainsäädännön muutokset ovat alentaneet Gini-kerrointa yhteensä noin 0,4 prosenttiyksikköä tarkasteluajanjaksolla. Vuoden 2016 talousarvion verotus- ja etuuslainsäädännön muutokset yksinään pienentävät Gini-kerrointa arviolta noin 0,07 prosenttiyksikköä. Tulonjaon kokonaistilaston mukaan toteutunut Gini-kerroin oli 27,2 prosenttia vuonna 2012 ja viimeisimmän tilastotiedon mukaan se on laskenut 27,0 prosenttiin vuonna 2014.

Vuoden 2016 talousarvion verotus- ja etuuslainsäädännön muutokset eivät ole vaikuttaneet pienituloisuusasteeseen. Sen sijaan vuosina 2012–2015 tehdyt etuus- ja verotuslainsäädännön muutokset ovat pienentäneet myös pienituloisuusastetta noin 0,7 prosenttiyksikköä. Vaikutukseltaan suurin lainsäädäntömuutos tarkastelujakson aikana oli vuonna 2015 voimaan tullut asumistukilain uudistus, jolla oli selvä pienituloisuutta alentava vaikutus. Syksyllä 2015 yleisessä asumistuessa otettiin lisäksi käyttöön niin sanottu suojaosuus, joka tarkoittaa sitä, että asumistuen määrää laskettaessa jokaisen ruokakuntaan kuuluvan henkilön yhteenlasketuista ansiotuloista vähennetään 300 euroa kuukaudessa. Tuloksia tarkasteltaessa on kuitenkin huomioitava, että malli arvioi suojaosuuden vaikutukset suuremmiksi kuin mitä ne todellisuudessa ovat, eli sen todelliset tulonjakovaikutukset ovat simuloituja vähäisemmät. Tulonjakotilaston mukaan toteutunut pienituloisuusaste oli 11,9 prosenttia vuonna 2012 ja viimeisimmän tilastotiedon mukaan se on noussut 12,5 prosenttiin vuonna 2014.



**Kuvio 5.1** Lainsäädännön muutosten vaikutus Gini-kertoimeen ja pienituloisuusasteeseen vuosina 2012–2016.  
Lähde: SISU-malli / omat laskelmat

## 5.2 Tulonjakovaikutukset sukupuolen mukaan

Suomen hallitus on sitoutunut sukupuolinäkökulman huomioon ottamiseen kaikilla aloilla sekä myös arvioimaan päätösten vaikutuksia naisiin ja miehiin vuonna 1995 annetun niin kutsutun Pekingin julistuksen ja toimintaohjelman pohjalta. Valtion talousarvioesityksen valmistelussa ministeriöiltä edellytetään omista pääluokkaperusteluissa sukupuolivaikutuksiltaan keskeisten asioiden esille tuomista. Varsinaista talousarvioesityksen sukupuolivaikutusten analysointia ei laajemmin tai syvällisemmin edellytetä eikä tehdä.

Talousarvioon liittyvien sukupuolivaikutusten huomioon ottaminen (gender budgeting) tarkoittaa sukupuolinäkökulman sisällyttämistä sekä budjettiprosessiin että menojen ja tulojen rakenteistamiseen siten, että budjettikokonaisuus edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Kyseessä on sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen valtion talousarvioon siten, että jakopolitiikan lopputuloksen arviointi mahdollistuu sukupuolinäkökulmasta niin numeerisesti kuin laadullisestikin. Keskeisiä tutkimuskysymyksiä ovat, kuinka hyvin valtion talousarvio edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa ja millaisia vaikutuksia budjettilaeilla on naisten ja miesten elinoloihin. Sukupuolinäkökulman huomioimista talousarvion valmistelussa voidaan pitää strategiana, jonka päämääränä on sukupuolten välisen tasa-arvon yhteiskunta.

Lakisääteinen perusturva kohtelee molempia sukupuolia neutraalisti. Vain muutamat etuudet on sidottu saajan sukupuoleen. Miesten ja naisten elämäntilanteissa ja elämänpoluissa on kuitenkin eroja. Nämä erot vaikuttavat kaikki ansiosidonnaisen sosiaaliturvan kertymiseen ja siten myös perusturvaetuuksien tarpeeseen. Tästä johtuen jotkut perusturvaetuudet ja niiden muutokset kohdentuvat sukupuolen mukaan tarkasteltuina epätasaisesti.

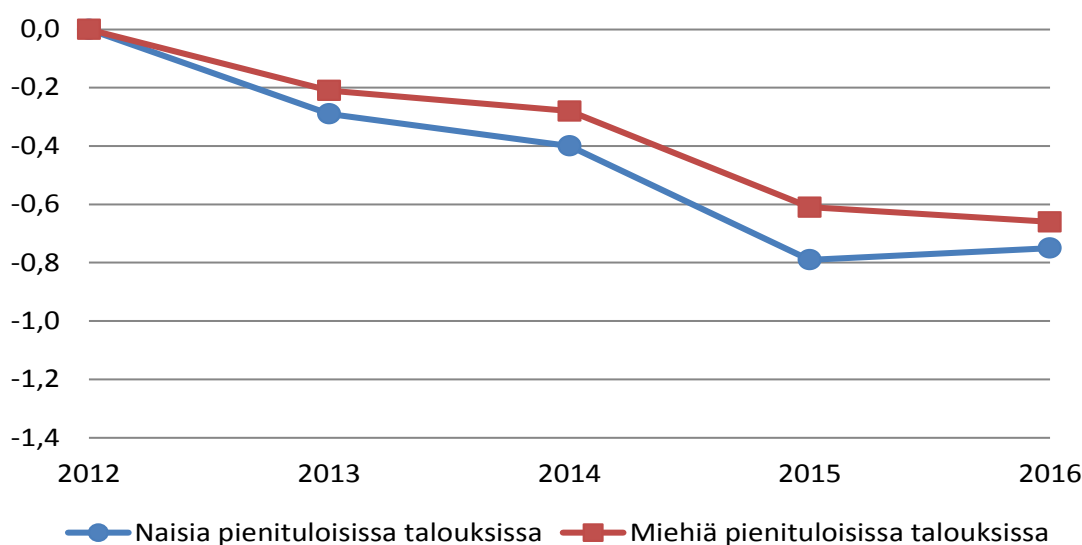
Yhtä tai useampaa etuutta saavista yli kahdesta miljoonasta suomalaisesta 64 prosenttia on naisia. Korkeaa prosenttiosuutta selittää joidenkin etuuksien välinen yhteys, joka liittyy myös miesten ja naisten välisten elämäntilanteiden eroihin: esimerkiksi lapsilisää voi hakea jo ennen lapsen syntymää samaan aikaan kuin

äitiyspäivärahaa, joten lapsilisä maksetaan 95 prosentissa tapauksista naiselle; myös yksinhuoltajilla lapsilisä maksetaan naiselle 88 prosentissa tapauksista. Vaikka naiset ovat enemmistönä tarkasteltaessa useimpien perusturvaetuuksien jakautumista, miehet muodostavat enemmistön työmarkkinatuen ja peruspäivärahan sekä yksin asuvien osalta yleisen asumistuen saajissa, samoin kuin odotetusti sotilasavustuksen ja rintamalisän saajissa. Miehet saavat myös useammin eläkkeensaajan lapsikorotusta.

Miehet ja naiset ovat lähes yhtä usein asumistuen viitehenkilöinä, eli miehiä on 47 ja naisia 53 prosenttia. Sen sijaan yksinasuvista asumistuen saajista enemmistö eli 61 prosenttia on miehiä. Asumistuen piirissä olevat yksinhuoltajat ovat lähes poikkeuksetta naisia (94 %), sillä avioerotilanteissa lapset jäävät useimmiten äideille. Elatusavun ja -tuen saajista niin ikään valtaosa eli noin 90 prosenttia on naisia.

Vuonna 2013 Kelan etuuksien maksetut keskimääräiset tasot vaihtelivat jonkin verran sukupuolittain. Erilaisista kansaneläke-etuuksista naiset saivat hieman korkeampaa vanhuus-, takuu-, työttömyys- ja perhe-eläkettä kuin miehet. Kansaneläkkeellä ja takuueläkkeellä turvataan pientä ansioeläkettä saavan tai ansioeläkettä vailla olevan henkilön vähimmäiseläke. Naisten työeläkkeet olivat vuonna 2013 keskimääräisesti tarkasteltuna noin 400 euroa pienempiä kuin miesten työeläkkeet. Tästä syystä työeläkettä täydentävä kansaneläke kohdentuukin useimmin naisille kuin miehille. Esimerkiksi takuueläkkeen saajista enemmistö eli 60 prosenttia on naisia, ja naisten saama takuueläke on keskimäärin hieman korkeampi kuin miesten. Eläkkeensaajan asumistukea saavista 64 prosenttia on naisia, mutta keskimäärin naisille maksettu tuki oli hieman alhaisempi kuin miehille maksettu. Kokonaisuudessaan perusturva täydentää erilaisten etuuksien muodossa naisten keskimääräisesti heikompaa työmarkkina-asemaa ja eläkekertymää. Kansaneläke poikkeaa muista perusturvaetuuksista koskevista käytännöistä siinä, että se on pienempi parisuhteessa olevalle kuin yksin asuvalle. Tosin kansaneläkkeen alemmalla tasolla parisuhteessa eläville ei ole ollut käytännön merkitystä vuodesta 2011 lähtien, kun täydellä kansaneläkkeellä olevat ovat saaneet saman henkilökohtaisen takuueläkkeen.

Verotus- ja etuuslainsäädännön muutosten sukupuolivaikutuksia pyrittiin arvioimaan mikrosimulointia hyödyntäen samoin kuin edellä on kuvattu (luku 5.1.). Pienituloisuusrajan alle jäävissä kotitalouksissa asuvista henkilöistä hieman yli puolet (52 %) on naisia. Vuosien 2012–2015 verotus- ja etuuslainsäädännön muutokset ovat alentaneet naisten pienituloisuusastetta noin 0,2 prosenttiyksikköä enemmän kuin miesten. Vuoden 2016 talousarvion verotus- ja etuuslainsäädännön sukupuolivaikutukset pienituloisuusasteeseen ovat kuitenkin sangen pienet.



**Kuvio 5.2** Lainsäädännön muutosten vaikutus pienituloisissa talouksissa asuvien naisten ja miesten osuuteen kaikista miehistä ja naisista vuosina 2012–2016.

Lähde: SISU-malli / omat laskelmat

Vuoden 2016 voimaan tuleva opintotukilain muutos vaikuttaa pitkällä aikavälillä etuuden saajien perusturvaan siten, että tuen saajien ostovoima heikentyy inflaation mukaisesti. Heikennys koskee kuitenkin yhtäläisesti molempia sukupuolia. Opintotukilain muutoksessa on mukana myös yleistä tasa-arvoa edistävä elementti eli eri koulutusasteilla opiskelevien yhdenvertaisuutta edistävä muutos.

Takuueläkkeen saajien vanhemmissa ikäluokissa oli vuoden 2014 päättyessä enemmistö naisia. Tämä johtuu siitä, että vanhuuseläkettä saavilla naisilla työeläkkeet ovat miehiä useammin pieniä tai työeläkettä ei ole lainkaan. Lisäksi naisten elinajanodote on miehiä pitempi. Nuoremmassa ikäluokissa miesten osuus saajista oli puolestaan suurempi. Nuorten ikäluokkien miehet saavat saman ikäisiä naisia useammin työkyvyttömyyseläkettä. Takuueläkkeen saajista noin puolet on yli 60-vuotiaita. Alle 30-vuotiaita etuuden saajia oli 12 prosenttia takuueläkkeen saajista.

Edellä lueteltujen perusturvaetuuksien muutosten lisäksi vuoden 2016 talousarviossa on kuntatalouden menoihin kohdistuvia säästöpainetta. Näistä on tasa-arvopoliittisesta näkökulmasta tarkasteltuna keskeinen kuntatalouteen liittyvä ja vuonna 2016 voimaan tuleva säädösmuutos, joka mahdollistaa subjektiivisen varhaiskasvatus- ja päivähoito-oikeuden supistamisen harkinnanvaraisesti kunnissa. Varhaiskasvatus- ja päivähoito-oikeus on keskeinen välinen mitä tulee työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen. Se takaa molempien vanhempien mahdollisuuden osallistua työelämään ja sekä mahdollistaa täysipainoisen opiskelun.

Nykyisessä työelämässä on yhä yleisempää, että ansiotyön kokonaisuus koostuu erillisistä jaksoista tai usealle työnantajalle tehtävistä projekteista, joiden välissä voi olla katkoja. Vanhempien ansiotyöhön osallistuminen hankaloituu, jos varhaiskasvatusoikeus rajoitetaan 20 tuntiin viikossa ja sitä pidemmän hoidon tarve pitää erikseen osoittaa ja perustella. Ongelma kohdistuu erityisesti äiteihin, koska valinta ansiotyön ja lastenhoidon välillä on edelleen ennen kaikkea äitien valinta.

Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajoittamiselle on esitetty vain taloudellisia perusteluja, varhaiskasvatuksellisia tai perhepoliittisia perusteluja sille ei ole. Sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulmasta subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajoittaminen on myös ongelmallista erityisesti silloin kun kyse on yksinhuoltajaperheistä. Laki antaa kunnille mahdollisuuden soveltaa tapauskohtaista tarveharkintaa, mikä ei kuitenkaan ole täysin ongelmaton. Tarveharkinta velvoittaa vanhempia osoittamaan ja perustelemaan lapsen kokopäiväisen varhaiskasvatuksen tarpeen, ja menettely koskisi suurta osaa vanhemmista. Tarveharkinnan jäädessä kunnan tehtäväksi on todennäköistä, että palvelut erilaistuvat asuinpaikan mukaan, ja näin syntyy riski niin lasten kuin heidän vanhempiensaakin yhdenvertaisuudelle.

Lapsiperheiden toimeentulokokemuksia tutkittaessa on havaittu, että lapsiperheiden toimeentulon heikennykset kohdistuvat äiteihin rankemmin kuin isiin siksi, että äidit kokevat toimeentulon hankalaksi selvästi useammin kuin isät. Tämä selittyy osittain sillä, että yksinhuoltajat ovat pääasiassa äitejä, mutta myös kahden vanhemman perheissä äidit kokivat toimeentulon hankalaksi useammin kuin isät. Toimeentulo-ongelmien heijastuminen koettuihin voimavaroihin on äideillä voimakkaampaa kuin isillä. Lapsiperheet kuitenkin jakautuvat kahtia toimeentulokokemuksissaan. Kahdella viidestä lapsiperheestä on eriaisteisia hankaluuksia saada tulot riittämään menoihin, ja vastaavasti kahdessa viidestä perheestä tuloista jää säästöönkin; 10 prosentilla lapsiperheistä on erittäin vaikeaa saada tulot riittämään menoihin. Eniten ongelmia on yksinhuoltajilla, joista yli viidenneksellä (22 %) toimeentulo on erittäin hankalaa. Myös monilapsisilla perheillä on keskimääräistä useammin vaikeuksia kattaa menot tuloilla.

## 6 Perusturvan varassa olevien määrä ja asema tulonjaossa

Perusturvaetuudet ovat yleensä syyperusteisia lukuun ottamatta toimeentulotukea, joka on tarveharkintaan perustuva viimesijainen etuus. Perusturvaetuuksia saadaan joko työttömyyden, työkyvyttömyyden tai sairauden perusteella tai perhe-etuutena tai kansaneläkkeenä. Tässä luvussa kuvataan niiden kotitalouksien määrällistä kehitystä, ikärakennetta ja tulonlähteitä, joiden tulot koostuvat pääosin perusturvaetuuksista. Lisäksi tarkastellaan eri etuuksien kohdentumista tuloluokkiin, jolloin pääkysymyksenä on, kuinka vahvasti etuudet kohdentuvat pienituloisille. Tarkastelu perustuu koko asuntoväestöä kuvaavan Tulonjaon kokonaistilaston analyysiin.

Taulukosta 6.1.1 nähdään, kuinka suuri osa asuntoväestöstä on ollut perusturvan varassa vuosina 2010–2014. Noin viidellä prosentilla yli puolet asuntokunnan bruttotuloista koostui perusturvaetuuksista, ja tämä osuus on pysynyt vuodesta 2011 suunnilleen samalla tasolla.<sup>1</sup> Kokonaan perusturvan varassa, eli perusturvaetuudet muodostavat yli 90 prosenttia asuntokunnan tuloista, on 231 000 henkilöä, ja heidän määränsä on kasvanut lähes viidenneksen vuodesta 2012. Kokonaan perusturvan varassa olevilla henkilöillä pääasiallisena tulonlähteenä oleva perusturvaetus oli 42 prosentilla työttömyyden peruspäiväraha tai työmarkkinatuki, kun asumistukea ja toimeentulotukea ei oteta huomioon. Myös perhe-etuudet ja sairaus- ja työkyvyttömyysetuudet ovat yleisiä pääasiallisia etuuksia. Vuodesta 2011 työttömyysturvaetuuden osuus pääasiallisena tulonlähteenä kokonaan perusturvan varassa olevilla on kasvanut.<sup>2</sup>

---

<sup>1</sup> Perusturvaetuuksiin katsotaan tässä työttömyysturvan peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, kotoutumistuki, sairaus- ja vanhempainpäivärahat, kotihoidon tuki, elatustuki, lapsilisät, kansaneläkkeenä maksetut vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeet, takuueläkkeet, Kelan kuntoutusraha, vammaistuet, asumistuet, toimeentulotuki, opintoraha sekä eräitä muita sosiaaliavustuksia (mm. sotilasavustukset) (Tilastokeskus 2015).

<sup>2</sup> Taulukon luvut poikkeavat jonkin verran vastaavista Perusturvan riittävyyden arviointiraportin (THL 2015) luvuista erilaisen tulokäsittelyn, perusturvaetuuksien määrittelyn täsmennyksen ja asuntokunnan pääasiallisen tulonlähteen tarkemman määrittelyn vuoksi (Tilastokeskus 2015).

**Taulukko 6.1.1 Perusturvan varassa olevien henkilöiden määrä ja talouden pääasiallinen tulonlähde vuosina 2010–2014.**

**Henkilöiden lukumäärä, 1000 henkilöä**

|  | 2010  | 2011  | 2012  | 2013  | 2014  |
|--|-------|-------|-------|-------|-------|
| Koko asuntoväestö                          | 5 265 | 5 282 | 5 308 | 5 332 | 5 351 |
| 51-90 % bruttotuloista perusturvaetuuksia  | 267   | 253   | 252   | 255   | 259   |
| - % koko asuntoväestöstä                   | 5,1 % | 4,8 % | 4,7 % | 4,8 % | 4,8 % |
| 90-100 % bruttotuloista perusturvaetuuksia | 198   | 194   | 205   | 217   | 231   |
| - % koko asuntoväestöstä                   | 3,8 % | 3,7 % | 3,9 % | 4,1 % | 4,3 % |

**Kokonaan perusturvan varassa olevien henkilöiden asuntokunnan pääasiallinen tulonlähde<sup>1</sup>**

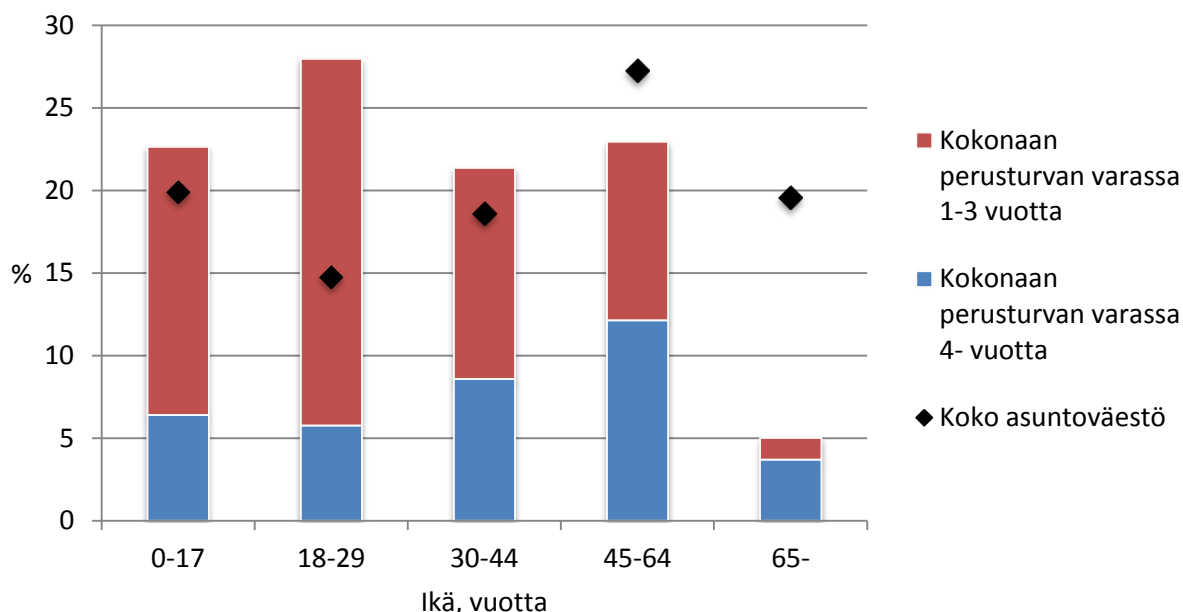
|                                   | 2010           | 2011           | 2012           | 2013           | 2014           |
|-----------------------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| Peruspäiväraha ja työmarkkinatuki | 34,8 %         | 34,9 %         | 37,5 %         | 40,3 %         | 42,1 %         |
| Vanhuuseläke (kansaneläke)        | 4,1 %          | 5,2 %          | 5,0 %          | 4,6 %          | 4,4 %          |
| Perheavustukset                   | 22,8 %         | 22,5 %         | 21,4 %         | 20,5 %         | 20,0 %         |
| Opintotuki                        | 9,2 %          | 8,1 %          | 7,7 %          | 8,0 %          | 8,3 %          |
| Sairaus- ja työkyvyttömyysetuudet | 23,0 %         | 23,2 %         | 22,9 %         | 21,1 %         | 20,3 %         |
| Muut tulonsiirrot                 | 6,1 %          | 6,1 %          | 5,6 %          | 5,4 %          | 5,0 %          |
| <b>YHTEENSÄ</b>                   | <b>100,0 %</b> | <b>100,0 %</b> | <b>100,0 %</b> | <b>100,0 %</b> | <b>100,0 %</b> |
| <b>N</b>                          | <b>197 756</b> | <b>193 941</b> | <b>204 788</b> | <b>217 484</b> | <b>230 649</b> |

Lähde: Tilastokeskus, Tulonjaon kokonaistilasto.

<sup>1</sup> Jos pääasiallinen tulolähde oli asumistuki tai toimeentulotuki, on tässä kuvattava pääasiallinen tulolähde tosiasiallisesti toiseksi suurin tulonsiirtolaji.



Kokonaan perusturvan varassa olevissa asutokunnissa asuu koko asuntoväestöön verrattuna erityisesti nuoria aikuisia: 28 prosenttia kokonaan perusturvan varassa olevista on 18–29-vuotiaita, kun koko asuntoväestöstä 15 prosenttia kuuluu tähän ikäryhmään (kuvio 6.1.). 65 vuotta täyttäneiden osuus on 5 prosenttia kokonaan perusturvan varassa olevista ja osuus on huomattavasti pienempi kuin 65 vuotta täyttäneiden osuus koko asuntoväestössä. Nämä erot ikärakenteissa liittyvät erityisesti lyhyemmän aikaa (enintään kolme vuotta) kokonaan perusturvan varassa olleisiin. Pitkittyneesti kokonaan perusturvan varassa olleissa korostuvat keski-ikäiset, ja tämän ryhmän ikärakenne muistuttaa koko asuntoväestön ikärakennetta. Eläkeikäisistä kokonaan perusturvan varassa olevista selvä enemmistö on ollut tässä tilanteessa vähintään neljän vuoden ajan.



Lähde: Tilastokeskus, Tulonjaon kokonaistilasto.

**Kuvio 6.1 Kokonaan perusturvan varassa olevissa asutokunnissa asuvan väestön sekä koko asuntoväestön ikäjakaumat vuonna 2014, ikäryhmän osuus kyseisestä väestöstä.**

Liitetaulukosta 1 nähdään kokonaan perusturvan varassa olleiden lukumäärän kehitys ikäryhmittäin vuosina 2010–2014 sekä pitkittyneesti kokonaan perusturvan varassa olevien osuus kokonaan perusturvan varassa olevista vuosittain. Tämä osuus kasvoi vuosien 2010–2012 välillä 31,5 prosentista 36,6 prosenttiin ja on pysynyt sen jälkeen samalla tasolla. Osuus on kasvanut kaikissa muissa paitsi eläkeikäisten ikäryhmässä, jossa ei ole tapahtunut suurempia muutoksia ennen vuotta 2014, jolloin se laski 76,8 prosentista 73,6 prosenttiin.

Liitetaulukosta 1 ilmenee myös pitkittyneesti kokonaan perusturvan varassa olevien pääsiallisen tulonlähteen jakauma vuosittain. Kaikkiin kokonaan perusturvan varassa oleviin verrattuna pitkittyneesti kokonaan perusturvan varassa olleiden tulonlähteinä korostuvat vanhuuseläke sekä sairaus- ja työkyvyttömyysetuudet, mutta tässäkin ryhmässä työttömyysturva on selvästi yleisin pääsiallinen tulonlähde.

Perusturvan varassa olemisen riskistä ei ole käytettävissä sukupuolen mukaan eriteltyä tietoa. Pitkittyneestä pienituloisuudesta toisaalta tiedetään, että se on naisilla hiukan yleisempää kuin miehillä Tilastokeskuksen Tulonjaon kokonaistilaston mukaan. Vuonna 2014 pitkittyneesti pienituloisia oli 20 vuotta täyttäneessä asuntoväestössä naisista 8,8 prosenttia ja miehistä 8,1 prosenttia. Ero pieneni vuosina 2010–2014: vielä vuonna 2010 naisista 10,4 prosenttia ja miehistä 8,6 prosenttia oli pitkittyneesti pienituloisia. Sukupuolten välinen ero riippuu toisaalta ikäryhmästä: tarkasteltaessa 20–67-vuotiaita pitkittynyt pienituloisuus on yleisempää miehillä, joista 8,1 prosenttia oli pitkittyneesti pienituloisia vuonna 2014, mutta naisista 6,7 pro-

senttia. Koko aikuisväestöä tarkasteltaessa havaittava ero johtuu siis eläkeikäisistä: 68 vuotta täyttäneessä asuntoväestössä 16,2 prosenttia naisista ja 8,0 prosenttia miehistä oli pitkittyneesti pienituloisia vuonna 2014. Näiden tietojen perusteella voidaan olettaa, että pitkittynyt perusturvan varassa oleminen on työikäisillä hieman yleisempää miehillä ja eläkeikäisillä puolestaan yleisempää naisilla kuin miehillä.

Perusturvaetuuksista yleisen asumistuen tukisumma kohdentui kaikkein selvimmin pienituloisiin asuntokuntiin (Taulukko 6.1.2.). Yleisen asumistuen summasta 44 prosenttia maksettiin vuonna 2014 alimpaan tulokymmenykseen kuuluville asutokunnille. Lähes yhtä selvästi tähän kymmenykseen kohdentuivat myös opintotuki ja työmarkkinatuki. Mikäli tarkastellaan etuuksien kohdentumista kahteen alimpaan tulokymmenykseen eli alimpaan tuloviidennekseen, yleinen asumistuki on edelleen selvimmin pienituloisiin kohdistuva etuus (74 % tukisummasta alimmassa tuloviidenneksessä), mutta seuraavaksi selvimmin alimpaan tuloviidennekseen kohdistuvat eläkkeensaajien asumistuki (68 %), toimeentulotuki (66 %) ja työmarkkinatuki (64 %). Vähiten alimpaan tuloviidennekseen kohdistuvat vanhempainpäiväraha (16 %), sairauspäiväraha (17 %) ja lapsilisät (21 %), ja nämä etuudet kohdistuvat perusturvaetuuksista vähiten myös alimpaan tulokymmenykseen.

Taulukon 6.1.2 alemmasta osuudesta nähdään, kuinka suuri osuus kunkin tulokymmenyksen asutokunnista sai kutakin etuutta jossain vaiheessa vuoden aikana. Yleisin perusturvaetus alimman tulokymmenyksen asutokunnissa oli yleinen asumistuki, jota sai 34 prosenttia pienituloisimmista asutokunnista, ja myös opintotuki, toimeentulotuki ja Kelan vanhuuseläkkeet olivat suhteellisen yleisiä etuuksia. Myös tarkasteltaessa etuuksien saamista alimmassa tuloviidenneksessä yleinen asumistuki oli yleisin perusturvaetus (29 % alimman tuloviidenneksen asutokunnista). Kelan vanhuuseläkkeet olivat alimmassa tuloviidenneksessä samalla tasolla yleisyydeltään (28 %), ja seuraavaksi yleisimpiä olivat toimeentulotuki (22 %), työmarkkinatuki (21 %) ja opintotuki (20 %).

Etuuksia saaneiden asutokuntien määrät tulokymmenyksittäin vuonna 2014 nähdään liitetaulukosta 2. Siinä kuvataan myös kutakin etuutta saaneiden asutokuntien osalta, kuinka suuren osan asutokuntien bruttituloista kyseinen etuus muodosti. Kaikkia taulukon etuuksia on saatu myös suurituloisten joukossa, mutta pienituloisilla tuensaajilla niiden osuus tuloista on ollut suurempi. Perusturvaetuuksista Kelan työkyvyttömyyseläkkeet ja työmarkkinatuki korostuvat etuuksina, joiden osuus niitä saaneiden asutokuntien tuloista on ollut suuri. Alimmassa tulokymmenyksessä Kelan työkyvyttömyyseläkettä saaneissa asutokunnissa tämä etuus muodosti lähes puolet asutokuntien tuloista, ja myös työmarkkinatuen ja Kelan vanhuuseläkkeiden osuus niitä saaneiden asutokuntien tuloista oli suuri.

# Taulukko 6.1.2 Etuuksien kohdentuminen ja saajien osuus tulokymmenyksittäin vuonna 2014, %

Tulokymmenyksen osuus tulolajin kokonaissummasta, %

Asunto-  
kuntia,

|                                   | 1    | 2    | 3    | 4    | 5    | 6    | 7    | 8    | 9    | 10   | Yhteensä | 1000 |
|-----------------------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|----------|------|
| Kelan vanhuuseläkkeet             | 25,0 | 24,7 | 15,7 | 10,3 | 7,2  | 5,1  | 3,9  | 3,0  | 2,4  | 2,6  | 100      | 419  |
| Kelan työkyvyttömyyseläkkeet      | 25,7 | 28,2 | 12,9 | 8,3  | 6,4  | 5,4  | 4,2  | 3,7  | 3,0  | 2,2  | 100      | 137  |
| Takuueläke                        | 32,1 | 27,8 | 12,2 | 7,6  | 5,7  | 4,2  | 3,3  | 2,7  | 2,2  | 2,2  | 100      | 83   |
| Työmarkkinatuki                   | 40,4 | 23,6 | 12,2 | 7,8  | 5,3  | 3,8  | 2,8  | 1,9  | 1,4  | 1,0  | 100      | 245  |
| Peruspäiväraha                    | 29,3 | 21,5 | 14,8 | 10,2 | 7,7  | 5,6  | 4,2  | 3,1  | 2,2  | 1,4  | 100      | 72   |
| Toimeentulotuki                   | 37,6 | 28,8 | 14,5 | 7,8  | 4,4  | 2,7  | 1,8  | 1,1  | 0,7  | 0,4  | 100      | 220  |
| Yleinen asumistuki                | 44,0 | 29,9 | 13,8 | 6,0  | 2,8  | 1,5  | 1,0  | 0,6  | 0,4  | 0,2  | 100      | 287  |
| Eläkkeensaajien asumistuki        | 21,9 | 46,1 | 19,6 | 5,2  | 2,5  | 1,7  | 1,2  | 0,9  | 0,6  | 0,4  | 100      | 163  |
| Opintotuki                        | 41,9 | 15,5 | 11,1 | 8,0  | 6,1  | 4,8  | 4,0  | 3,1  | 2,8  | 2,7  | 100      | 317  |
| Kelan perhe-eläke                 | 12,8 | 14,0 | 12,4 | 10,7 | 10,4 | 9,7  | 9,1  | 8,0  | 7,2  | 5,7  | 100      | 20   |
| Kotihoidontuki                    | 14,6 | 17,0 | 14,4 | 12,5 | 10,4 | 8,9  | 7,5  | 6,0  | 4,8  | 3,7  | 100      | 133  |
| Lapsilisät                        | 8,7  | 12,1 | 12,5 | 11,9 | 11,2 | 10,6 | 9,9  | 8,7  | 7,5  | 7,0  | 100      | 576  |
| Vanhempainpäiväraha               | 6,6  | 8,9  | 10,5 | 11,8 | 12,4 | 12,2 | 11,5 | 10,1 | 8,8  | 7,3  | 100      | 103  |
| Elatustuki                        | 12,0 | 22,9 | 20,1 | 14,9 | 9,8  | 7,3  | 5,2  | 3,7  | 2,5  | 1,5  | 100      | 78   |
| Sairauspäiväraha                  | 7,9  | 8,8  | 9,5  | 10,0 | 9,8  | 10,5 | 10,6 | 11,1 | 10,7 | 10,9 | 100      | 157  |
| Ansiosidonnainen työttömyysturva  | 7,4  | 11,1 | 11,9 | 12,0 | 11,6 | 11,1 | 10,6 | 9,7  | 8,4  | 6,2  | 100      | 441  |
| Työeläke                          | 3,3  | 9,5  | 11,5 | 11,7 | 11,0 | 10,5 | 9,8  | 9,6  | 9,7  | 13,3 | 100      | 1011 |
| Bruttotulot                       | 3,6  | 5,1  | 6,0  | 6,9  | 7,9  | 9,0  | 10,2 | 11,8 | 14,3 | 25,2 | 100      | 2618 |
| Asuntokunnan keskipääty, henkilöä | 1,5  | 1,7  | 2,0  | 2,1  | 2,2  | 2,2  | 2,3  | 2,3  | 2,3  | 2,2  | 2,1      |      |

Tuloa saaneiden asuntokuntien osuus tulokymmenyksen asuntokunnista, %

|                                    | 1    | 2    | 3    | 4    | 5    | 6    | 7    | 8    | 9    | 10   | Yhteensä |
|------------------------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|----------|
| Kelan vanhuuseläkkeet              | 24,3 | 31,9 | 24,7 | 19,2 | 13,9 | 10,6 | 8,1  | 6,3  | 5,1  | 5,2  | 16,0     |
| Kelan työkyvyttömyyseläkkeet       | 8,2  | 11,8 | 7,1  | 5,0  | 4,0  | 3,5  | 2,9  | 2,5  | 2,0  | 1,5  | 5,2      |
| Takuueläke                         | 7,5  | 6,8  | 3,7  | 2,7  | 2,0  | 1,5  | 1,3  | 1,1  | 0,9  | 0,9  | 3,2      |
| Työmarkkinatuki                    | 24,8 | 16,0 | 11,3 | 8,7  | 6,6  | 5,2  | 4,2  | 3,1  | 2,2  | 1,4  | 9,4      |
| Peruspäiväraha                     | 4,5  | 4,5  | 4,1  | 3,3  | 2,7  | 2,1  | 1,8  | 1,4  | 1,0  | 0,6  | 2,7      |
| Toimeentulotuki                    | 24,5 | 18,9 | 11,4 | 6,8  | 4,0  | 2,7  | 1,8  | 1,2  | 0,7  | 0,3  | 8,4      |
| Yleinen asumistuki                 | 34,3 | 22,9 | 14,8 | 8,8  | 5,0  | 3,2  | 2,2  | 1,5  | 0,9  | 0,5  | 11,0     |
| Eläkkeensaajien asumistuki         | 11,6 | 22,2 | 11,9 | 3,6  | 1,6  | 1,0  | 0,7  | 0,6  | 0,4  | 0,2  | 6,2      |
| Opintotuki                         | 26,5 | 13,2 | 12,9 | 12,0 | 10,7 | 9,5  | 8,8  | 7,9  | 6,9  | 5,4  | 12,1     |
| Kelan perhe-eläke                  | 1,0  | 0,8  | 0,9  | 0,8  | 0,8  | 0,8  | 0,7  | 0,6  | 0,6  | 0,4  | 0,8      |
| Kotihoidontuki                     | 4,0  | 5,4  | 6,1  | 6,5  | 6,3  | 6,0  | 5,5  | 4,6  | 3,7  | 2,7  | 5,1      |
| Lapsilisät                         | 12,0 | 17,3 | 22,1 | 25,1 | 26,2 | 27,4 | 27,7 | 25,6 | 22,6 | 20,1 | 22,0     |
| Vanhempainpäiväraha                | 3,1  | 4,0  | 4,6  | 5,1  | 5,0  | 4,8  | 4,3  | 3,6  | 2,8  | 2,1  | 3,9      |
| Elatustuki                         | 2,9  | 5,2  | 5,3  | 4,6  | 3,3  | 2,5  | 1,9  | 1,5  | 1,0  | 0,6  | 3,0      |
| Sairauspäiväraha                   | 4,7  | 4,8  | 5,5  | 6,3  | 6,5  | 6,8  | 7,0  | 7,2  | 6,7  | 5,6  | 6,0      |
| Ansiosidonnainen työttömyysturva   | 17,2 | 17,0 | 17,9 | 18,8 | 18,8 | 18,4 | 18,0 | 17,1 | 14,8 | 9,6  | 16,8     |
| Työeläke                           | 29,9 | 55,7 | 53,5 | 46,8 | 40,0 | 36,3 | 33,0 | 30,1 | 27,6 | 29,1 | 38,6     |
| Bruttotulot                        | 100  | 100  | 100  | 100  | 100  | 100  | 100  | 100  | 100  | 100  | 100      |
| Tuloja saaneita asuntokuntia, 1000 | 352  | 315  | 274  | 251  | 245  | 239  | 235  | 234  | 235  | 238  | 2618     |

Lähde: Tilastokeskus, Tulonjaon kokonaistilasto

## 7 Yhteenveto

Käsillä olevassa raportissa on tarkasteltu hyväksytyn valtion talousarvion vuonna 2016 voimaan tulevien muutosten vaikutuksia perusturvaan ja pienituloisten toimeentuloon. Verotukseen, etuuksiin ja palvelumak suihin tehtävillä muutoksilla voidaan vaikuttaa pienituloisten toimeentuloon ja tulonjakoon. Säätely tapahtuu pääasiassa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan kuuluvan talousarvion pääluokan 33 puitteissa, jolloin kyseessä ovat lähinnä työttömyysturvaetuudet, sairausvakuutusetuudet, eläketurva, perhe-etuudet, asumistuet, veroluonteiset maksut ja toimeentulotuki. Edellä mainittujen etuuksien lisäksi myös opintotukeen liittyvä säätely vaikuttaa pienituloisuuteen.

Monia kansaneläkeindeksiin sidottuja perusturvaetuuksia tarkistettiin alaspäin elinkustannusindeksin alenemisen vuoksi 0,4 prosenttia vuoden 2016 alussa. Indeksitarkistettuja etuuksia ovat kansaneläke, perhe-eläke, sairausvakuutuksen vähimmäismääräiset päivärahat, eli sairaus-, äitiys-, isyys- ja vanhempainpäiväraha, lastenhoidon tuet eli kotihoidon tuki, yksityisen hoidon tuki ja osittainen hoitoraha, työttömän peruspäiväraha, työmarkkinatuki sekä vammaisetuudet. Lapsilisät irrotettiin kansaneläkeindeksistä, samoin kuin opintotuki, joten ne pysyivät ennallaan. Takuueläkkeen tasoa korotettiin 20 euroa. Toimeentulotuen perusosa pysyy samalla tasolla kuin vuonna 2015 kansaneläkeindeksin alenemisesta huolimatta, sillä laissa säädettyä perusosan määrää korotettiin hieman.

Vuonna 2016 perusturvaetuuksista korkein on takuueläke, joka on 767 euroa kuukaudessa. Edellisenä vuonna takuueläkkeen määrä oli 747 euroa kuukaudessa. Peruspäivärahan ja työmarkkinatuen suuruus on tänä vuonna 703 euroa kuukaudessa, kun se vuonna 2015 oli 705 euroa. Kansaneläkejärjestelmän mukainen leskeneläke jatkoeläkkeenä on 634 euroa kuukaudessa vuonna 2016, kun se edeltävänä vuonna oli 637 euroa. Vähimmäismääräinen sairaus- ja vanhempainpäiväraha on tänä vuonna 598 euroa kuussa. Vuonna 2015 näiden etuuksien määrä oli 600 euroa. Kotihoidon tuen suuruus hoitolisän kanssa on 524 euroa kuukaudessa, kun se vuonna 2015 oli 526 euroa. Kansaneläkeindeksistä irroitettun opintotuen suuruus on siis pysynyt ennallaan (337 euroa opiskelijoilla, jotka ovat aloittaneet elokuun 2014 jälkeen). Niin ikään perustoimeentulotuen suuruus on sama kuin vuonna 2015 (486 €/kk).

Raporttiin on laadittu esimerkkiperhelaskelmat mikrosimulointimallia apuna käyttäen eri elämäntilanteissa olevien kotitalouksien tulojen kehityksestä vuosina 2012–2016 sekä ennen että jälkeen asumiskustannusten. Vuosien 2012 ja 2016 välillä eniten kotitalouksien käytettävissä olevat tulot ennen asumiskustannuksia nousivat opintotukea saavilla lapsettomilla pariskunnilla (10 %). Suurimmalla osalla muistakin esimerkkitalouksista käytettävissä olevat tulot hieman nousivat. Ainoastaan pienipalkkaisilla lapsettomilla pariskunnilla tulot laskivat näiden vuosien välillä (3 %). Jos tarkastellaan vain vuosien 2015 ja 2016 välistä muutosta, esimerkkilaskelmien kotitalouksissa käytettävissä olevat tulot muuttuvat -2 prosentista +2 prosenttiin. Tuloksia tulkittaessa on huomioitava, että esimerkkilaskelmissa on oletettu palkkojen ja niihin sidottujen etuuksien kuten ansiosidonnaisten työttömyyspäivärahojen kehittyvän ansiotasoindeksiennusteen mukaisesti.

Vuosien 2012 ja 2016 välillä eniten asumismenojen jälkeiset käytettävissä olevat tulot laskivat takuueläkettä saavalla yksinhuoltajalla (7 %) sekä pienestä palkasta ansioturvalla olevalla yksinasuvalla ja pienipalkkaisella pariskunnalla (6 %). Samojen vuosien välillä eniten asumismenojen jälkeiset käytettävissä olevat tulot nousivat lapsettomalla opintotukea saavalla pariskunnalla (9 %). Vuosien 2015 ja 2016 välistä muutosta tarkasteltaessa havaitaan, että pienipalkkaisen ansioturvaa saavien yksin elävien ja lapsettomien parien tulot laskivat eniten (5 %). Suurimmalla osalla muistakin esimerkkiperheistä asumismenojen jälkeiset tulot ovat laskeneet viime vuodesta tähän vuoteen verrattaessa.

Toimeentulotuki on tarkoitettu tilapäiseksi ja viimesijaiseksi turvaksi silloin kun ensisijaiset perusturva-etuudet ja asumistuki eivät riitä elämiseen. Esimerkkiperhelaskelmat osoittavat, että hyvin usein ensisijainen perusturva ei riitä, vaan vuokralla asuville kotitalouksille synyy laskennallinen oikeus toimeentulotukeen. Ainoastaan takuueläkkeellä olevissa kotitalouksissa laskennallista oikeutta toimeentulotukeen ei synny missään kuvatuista perhetyyeistä.

Mikrosimulointilaskelmien perusteella vero- ja etuuslainsäädännön muutokset vaikuttaisivat pienentäneen tuloeroja sekä alentaneen pienituloisuutta vuosina 2012–2016. Vuoden 2016 talousarvion vero- ja etuuslainsäädännön muutoksilla ei sen sijaan näytä olevan suurta vaikutusta tuloeroihin ja pienituloisuusasteeseen. On kuitenkin muistettava, että menetelmä ei huomioi väestörakenteessa ja yleisessä taloustilanteessa tapahtuneita muutoksia. Lisäksi on huomioitava, että indeksijäädytysten vaikutukset näkyvät muutaman vuoden viiveellä. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelumaksujen huomattavat korotukset, samoin kuin sairausvakuutuksen kasvaneet omavastuuosuudet eivät näy laskelmissa, sillä käytetyssä aineistossa ei ole niitä koskevia tietoja.

Verotus- ja etuuslainsäädännön muutosten sukupuolivaikutuksia pyrittiin myös arvioimaan mikrosimulointimallia käyttäen. Näyttää siltä, että verotus- ja etuuslainsäädännön muutokset 2012–2015 ovat alentaneet enemmän naisten pienituloisuutta miehiin verrattuna. Sen sijaan Vuoden 2016 verotus- ja etuuslainsäädännön muutokset näyttäisivät suosivan miehiä: muutokset nostavat hieman naisten mutta alentavat miesten pienituloisuusastetta.

Kokonaan perusturvan varassa olevien henkilöiden määrä on ollut kasvussa vuodesta 2011. Vuonna 2014 heitä oli kaikkiaan 231 000 henkilöä. Samoin perustyyttömyysturvaetuuden osuus pääasiallisena tulonlähteenä kokonaan perusturvan varassa elävien keskuudessa on kasvanut 2010-luvulla. Nuorten osuus kokonaan perusturvan varassa olevista henkilöistä on suuri. 18–29-vuotiaita on näistä henkilöistä 28 prosenttia, kun koko asuntoväestöstä 15 prosenttia kuuluu tähän ikäryhmään.

Vuoden 2016 talousarvioon tehdyillä muutoksilla on kauaskantoisia vaikutuksia, jotka eivät vielä näy kuluvana vuonna. Kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien jäädytykset aiheuttavat kyseisten etuuksien jäämisen jälkeen yleisestä hintakehityksestä inflaation kasvaessa, nykyinen inflaatiokehitys on tuskin luonteeltaan pysyvää. Esimerkkilaskelmissa oletetaan kotitalouksien jäsenien olevan perusterveitä eikä heillä oleteta olevan tarvetta sen paremmin terveydenhuollon palveluille tai lääkehoidoille, joten sairausvakuutukseen kohdistuvat heikennykset eivät näy laskelmissa.

## Lähteet

- HE 116/2012. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta ja 21 §:n väliaikaisesta muuttamisesta.
- HE 40/2015 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta.
- HE 50/2015 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi takuueläkkeestä annetun lain 8 §:n, vammaisetuksista annetun lain ja kansaneläkelain 103 §:n muuttamisesta.
- HE 51/2015. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vuorotteluvapaan muuttamisesta.
- HE 70/2015 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lapsilisälain ja elatustukilain 4 §:n muuttamisesta.
- HE 80/2015 vp. Hallituksen esitys laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta.
- HE 127/2015 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisestä asumistuesta annetun lain 16 ja 51 §:n muuttamisesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 54 §:n väliaikaisesta muuttamisesta.
- HE 128/2015 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta, sairausvakuutuslain muuttamisesta annetun lain muuttamisesta sekä apteekkikimaksusta annetun lain 2 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 106/2015 vp) täydentämisestä.
- <http://www.stat.fi/til/jul.html>.
- [http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelmat/-/asset\\_publisher/66-paaministeri-paavo-lipposen-hallituksen-ohjelma](http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelmat/-/asset_publisher/66-paaministeri-paavo-lipposen-hallituksen-ohjelma)
- Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. Edita Prima 2015. Helsinki.
- Salmi Minna, Sauli Hannele & Lammi-Taskula Johanna: *Lapsiperheiden toimeentulo*. Teoksessa Lammi-Taskula Johanna & Karvonen Sakari (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014, THL, 82–104.
- Salmi Minna & Lammi-Taskula Johanna: *Työn ja perheen yhteensovittaminen hyvinvoinnin tekijänä*. Teoksessa Lammi-Taskula Johanna & Karvonen Sakari (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014, THL, 38–51.
- SK 796/1992. Lapsilisälaki.
- SK 65/1994. Opintotukilaki.
- SK 1412/1997. Laki toimeentulotuesta.
- SK 456/2001. Laki kansaneläkeindeksistä.
- SK 1305/2002. Vuorotteluvapaalaki.
- SK 571/2007. Laki eläkkeensaajan asumistuesta.
- SK 713/2012. Laki lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta ja 21 §:n väliaikaisesta muuttamisesta.
- SK 867/2014. Laki eläkkeiden ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2015 indeksitarkistuksista.
- SK 938/2014. Laki yleisestä asumistuesta.
- SK 1111/2014. Laki lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta.
- THL (2015) Perusturvan riittävyyden arviointiraportti 2011–2015. Työpaperi 1/2015. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Tilastokeskus (2015) Tulonjaon kokonaistilasto, tuloerot 2014, 5. Perusturvan varassa 231 000 henkilöä. Helsinki: Tilastokeskus. [http://www.stat.fi/til/tjkt/2014/02/tjkt\\_2014\\_02\\_2015-12-18\\_kat\\_005\\_fi.html](http://www.stat.fi/til/tjkt/2014/02/tjkt_2014_02_2015-12-18_kat_005_fi.html) [viitattu: 21.1.2016]
- Valtionvarainministeriö (2015). Taloudellinen katsaus.

## Liitteet

Liitetaulukko 1. Kokonaan perusturvan varassa olevien ikäjakauma sekä pitkittyneesti kokonaan perusturvan varassa olleiden iän ja pääasiallisen tulonlähteen jakaumat vuosina 2010–2014

**Kokonaan perusturvan varassa, iän mukaan**

| Ikä, vuotta     | Henkilöiden lukumäärä |                |                |                |                |
|-----------------|-----------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
|                 | 2010                  | 2011           | 2012           | 2013           | 2014           |
| 0-17            | 44 195                | 43 362         | 46 218         | 48 872         | 52 249         |
| 18-29           | 54 997                | 52 328         | 55 466         | 59 953         | 64 533         |
| 30-44           | 40 000                | 39 812         | 42 709         | 46 077         | 49 300         |
| 45-64           | 45 969                | 46 471         | 49 082         | 51 382         | 52 955         |
| 65-             | 12 595                | 11 968         | 11 313         | 11 200         | 11 612         |
| <b>Yhteensä</b> | <b>197 756</b>        | <b>193 941</b> | <b>204 788</b> | <b>217 484</b> | <b>230 649</b> |

**Pitkittyneesti (vähintään neljä vuotta) kokonaan perusturvan varassa, iän mukaan**

| Ikä, vuotta     | Henkilöiden lukumäärä |               |               |               |               |
|-----------------|-----------------------|---------------|---------------|---------------|---------------|
|                 | 2010                  | 2011          | 2012          | 2013          | 2014          |
| 0-17            | 9 580                 | 9 955         | 12 884        | 13 735        | 14 790        |
| 18-29           | 8 489                 | 9 067         | 11 510        | 12 184        | 13 315        |
| 30-44           | 13 355                | 14 119        | 16 900        | 18 332        | 19 819        |
| 45-64           | 21 218                | 22 331        | 25 011        | 26 627        | 28 006        |
| 65-             | 9 637                 | 9 224         | 8 739         | 8 599         | 8 549         |
| <b>Yhteensä</b> | <b>62 279</b>         | <b>64 696</b> | <b>75 044</b> | <b>79 477</b> | <b>84 479</b> |

| Ikä, vuotta     | Osuus kokonaan perusturvan varassa olevista |               |               |               |               |
|-----------------|---|---------------|---------------|---------------|---------------|
|                 | 2010  | 2011          | 2012          | 2013          | 2014          |
| 0-17            | 21,7 %                                      | 23,0 %        | 27,9 %        | 28,1 %        | 28,3 %        |
| 18-29           | 15,4 %                                      | 17,3 %        | 20,8 %        | 20,3 %        | 20,6 %        |
| 30-44           | 33,4 %                                      | 35,5 %        | 39,6 %        | 39,8 %        | 40,2 %        |
| 45-64           | 46,2 %                                      | 48,1 %        | 51,0 %        | 51,8 %        | 52,9 %        |
| 65-             | 76,5 %                                      | 77,1 %        | 77,2 %        | 76,8 %        | 73,6 %        |
| <b>Yhteensä</b> | <b>31,5 %</b>                               | <b>33,4 %</b> | <b>36,6 %</b> | <b>36,5 %</b> | <b>36,6 %</b> |

**Pitkittyneesti kokonaan perusturvan varassa, pääasiallisen tulonlähteen mukaan**

| Pääasiallinen tulonlähde          | Henkilöiden lukumäärä |               |               |               |               |
|-----------------------------------|-----------------------|---------------|---------------|---------------|---------------|
|                                   | 2010                  | 2011          | 2012          | 2013          | 2014          |
| Peruspäiväraha ja työmarkkinatuki | 19 281                | 20 236        | 26 381        | 30 704        | 34 710        |
| Vanhuseläke (kansaneläke)         | 6 065                 | 7 857         | 7 978         | 7 907         | 7 674         |
| Perhevustukset                    | 9 856                 | 10 048        | 11 506        | 11 836        | 12 124        |
| Opintotuki                        | 1 292                 | 1 178         | 1 467         | 1 600         | 1 793         |
| Sairaus- ja työkyvyttömyysetuudet | 23 809                | 23 664        | 25 371        | 24 988        | 25 684        |
| Muut tulonsiirrot                 | 1 976                 | 1 713         | 2 341         | 2 442         | 2 494         |
| <b>Yhteensä</b>                   | <b>62 279</b>         | <b>64 696</b> | <b>75 044</b> | <b>79 477</b> | <b>84 479</b> |

| Pääasiallinen tulonlähde          | Osuus pitkit. kokonaan perusturvan varassa olevista |                |                |                |                |
|-----------------------------------|---|----------------|----------------|----------------|----------------|
|                                   | 2010  | 2011           | 2012           | 2013           | 2014           |
| Peruspäiväraha ja työmarkkinatuki | 31,0 %  | 31,3 %         | 35,2 %         | 38,6 %         | 41,1 %         |
| Vanhuseläke (kansaneläke)         | 9,7 %   | 12,1 %         | 10,6 %         | 9,9 %          | 9,1 %          |
| Perhevustukset                    | 15,8 %  | 15,5 %         | 15,3 %         | 14,9 %         | 14,4 %         |
| Opintotuki                        | 2,1 %   | 1,8 %          | 2,0 %          | 2,0 %          | 2,1 %          |
| Sairaus- ja työkyvyttömyysetuudet | 38,2 %  | 36,6 %         | 33,8 %         | 31,4 %         | 30,4 %         |
| Muut tulonsiirrot                 | 3,2 %   | 2,6 %          | 3,1 %          | 3,1 %          | 3,0 %          |
| <b>Yhteensä</b>                   | <b>100,0 %</b>                                      | <b>100,0 %</b> | <b>100,0 %</b> | <b>100,0 %</b> | <b>100,0 %</b> |

Lähde: Tilastokeskus, Tulonjaon kokonaistilasto.

## Liitetaulukko 2. Perusturvaetuksia saaneiden asuntokuntien määrä ja etuuden osuus asuntokunnan bruttotuloista tulokymmenyksittäin vuonna 2014

### Tuloo saaneita asuntokuntia

|                                  | Tulokymmenys (ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot, henkilöpainotus) |        |        |        |        |        |        |        |        |                |
|----------------------------------|---|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|----------------|
|                                  | 1   | 2      | 3      | 4      | 5      | 6      | 7      | 8      | 9      | 10 Yhteensä    |
| Kelan vanhuuseläkkeet            | 85536   | 100381 | 67691  | 48161  | 34043  | 25367  | 19095  | 14770  | 11928  | 12475 419447   |
| Kelan työkyvyttömyyseläkkeet     | 28699   | 37154  | 19465  | 12545  | 9850   | 8303   | 6845   | 5881   | 4696   | 3553 136991    |
| Takuueläke                       | 26363   | 21413  | 10052  | 6697   | 4968   | 3687   | 2979   | 2611   | 2144   | 2189 83103     |
| Työmarkkinatuki                  | 87327   | 50499  | 31085  | 21964  | 16109  | 12487  | 9784   | 7338   | 5155   | 3418 245166    |
| Peruspäiväraha                   | 15688   | 14098  | 11115  | 8258   | 6623   | 5130   | 4108   | 3175   | 2293   | 1341 71829     |
| Toimeentulotuki                  | 86181   | 59617  | 31422  | 17061  | 9850   | 6374   | 4208   | 2761   | 1639   | 808 219921     |
| Yleinen asumistuki               | 120437  | 72108  | 40709  | 22050  | 12300  | 7641   | 5232   | 3439   | 2171   | 1287 287374    |
| Eläkkeensaajien asumistuki       | 40799   | 69877  | 32735  | 9066   | 3927   | 2489   | 1684   | 1301   | 882    | 544 163304     |
| Opintotuki                       | 93061   | 41486  | 35392  | 30149  | 26267  | 22705  | 20560  | 18563  | 16181  | 12925 317289   |
| Kelan perhe-eläke                | 3413  | 2447   | 2338   | 2103   | 1941   | 1831   | 1725   | 1494   | 1320   | 1045 19657     |
| Kotihoidontuki                   | 13951   | 17119  | 16800  | 16399  | 15453  | 14449  | 12970  | 10832  | 8588   | 6542 133103    |
| Lapsilisät                       | 42076   | 54572  | 60519  | 63190  | 64226  | 65570  | 64989  | 59696  | 52998  | 47871 575707   |
| Vanhempainpäiväraha              | 10990   | 12519  | 12639  | 12739  | 12353  | 11370  | 10130  | 8384   | 6670   | 5002 102796    |
| Elatustuki                       | 10141   | 16338  | 14655  | 11439  | 7978   | 6087   | 4574   | 3418   | 2344   | 1408 78382     |
| Sairauspäiväraha                 | 16381   | 15167  | 15131  | 15808  | 15954  | 16184  | 16482  | 16793  | 15708  | 13251 156859   |
| Ansiosidonnainen työttömyysturva | 60594   | 53702  | 49006  | 47300  | 46062  | 44079  | 42221  | 39844  | 34815  | 23007 440630   |
| Työeläke                         | 104972  | 175490 | 146834 | 117644 | 97831  | 86688  | 77345  | 70303  | 64778  | 69401 1011286  |
| Asuntokuntia yhteensä            | 351565  | 315002 | 274438 | 251255 | 244673 | 239128 | 234731 | 233587 | 234974 | 238427 2617780 |

### Tulolajin osuus bruttotuloista tuloo saaneilla, %

|                                  | 1    | 2    | 3    | 4    | 5    | 6    | 7    | 8    | 9    | 10 Yhteensä |
|----------------------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|-------------|
| Kelan vanhuuseläkkeet            | 36,7 | 22,3 | 14,7 | 10,6 | 8,7  | 7,1  | 6,2  | 5,3  | 4,3  | 2,4 12,2    |
| Kelan työkyvyttömyyseläkkeet     | 48,6 | 30,5 | 18,3 | 13,6 | 11,0 | 9,4  | 7,8  | 6,8  | 5,8  | 3,4 16,2    |
| Takuueläke                       | 12,1 | 8,6  | 5,4  | 3,9  | 3,3  | 2,7  | 2,2  | 1,8  | 1,5  | 0,8 4,9     |
| Työmarkkinatuki                  | 39,8 | 24,1 | 15,1 | 10,9 | 8,4  | 6,7  | 5,4  | 4,3  | 3,6  | 2,5 15,6    |
| Peruspäiväraha                   | 29,5 | 15,8 | 10,7 | 8,1  | 6,4  | 5,3  | 4,3  | 3,5  | 2,8  | 1,9 9,4     |
| Toimeentulotuki                  | 20,4 | 14,9 | 11,3 | 9,0  | 7,2  | 5,7  | 4,9  | 3,9  | 3,5  | 2,3 12,4    |
| Yleinen asumistuki               | 17,5 | 12,6 | 8,3  | 5,6  | 3,8  | 2,8  | 2,2  | 1,6  | 1,3  | 0,8 9,8     |
| Eläkkeensaajien asumistuki       | 17,6 | 16,7 | 12,0 | 8,9  | 7,4  | 6,4  | 5,3  | 4,3  | 3,6  | 2,1 13,2    |
| Opintotuki                       | 24,3 | 9,7  | 6,2  | 4,3  | 3,3  | 2,6  | 2,1  | 1,6  | 1,3  | 0,9 5,1     |
| Kelan perhe-eläke                | 7,5  | 6,3  | 4,5  | 3,5  | 3,1  | 2,7  | 2,4  | 2,1  | 1,8  | 1,1 3,0     |
| Kotihoidontuki                   | 14,8 | 9,7  | 6,8  | 5,2  | 4,1  | 3,4  | 2,8  | 2,3  | 2,0  | 1,2 4,3     |
| Lapsilisät                       | 12,0 | 9,0  | 6,7  | 5,1  | 4,1  | 3,3  | 2,8  | 2,3  | 1,9  | 1,1 3,4     |
| Vanhempainpäiväraha              | 18,8 | 15,4 | 14,8 | 14,3 | 13,8 | 13,4 | 12,7 | 11,8 | 10,8 | 6,8 12,6    |
| Elatustuki                       | 9,8  | 8,5  | 6,7  | 5,3  | 4,1  | 3,4  | 2,9  | 2,4  | 2,0  | 1,3 5,0     |
| Sairauspäiväraha                 | 14,2 | 10,6 | 8,8  | 7,3  | 6,1  | 5,7  | 5,1  | 4,6  | 3,9  | 2,9 5,5     |
| Ansiosidonnainen työttömyysturva | 20,2 | 21,8 | 19,8 | 17,1 | 14,5 | 12,8 | 11,2 | 9,6  | 8,0  | 5,7 12,6    |
| Työeläke                         | 53,8 | 68,4 | 73,6 | 72,7 | 68,2 | 62,6 | 56,8 | 51,9 | 47,1 | 33,4 55,2   |